

1794,1 11 7
22 10

DISSERTATIO INAUGURALIS.

DE

REI VINDICATIONE
JURE LUBECENSI ARCTIS ADMODUM LIMITIBUS
CIRCUMSCRIPTA

QVAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO DUCE AC DOMINO

DOMINO

CAROLO AVGVSTO

DUCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE
ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO THVRINGIAE REL.

EX

DECRETO ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM
ORDINIS

PRO

SVMMIS IN VTRQVE IURE HONORIBVS
RITE CONSEQUENDIS

DIE V. APRIL. MDCCCLXXXIII.

PVBlice DEFENDET

A V C T O R

CAROLVS GEORGIVS CURTIUS

LUBECENSIS.

I E N A E,
EX OFFICINA FIEDLERIANA.

INCLYTO

LIBERAE SACRI ROMANI IMPERII

REIPUBLICAE LUBECENSIS

SENATU

VIRIS

MAGNIFICIS, GENEROSIS, EXCELLENTISSIMIS
CONSULTISSIMIS, AMPLISSIMIS
PRUDENTISSIMIS

DOMINIS CONSULIBUS

DOMINIS SYNDICIS

DOMINIS SENATORIBUS

DNO. PROTONOTARIO

DNN. SECRETARIIS

PATRIAE PATRIBUS
MAECENATIBUS
FAUTORIBUS INDULGENTISSIMIS
BENIGNISSIMIS

SPECIMEN HOC QUAECUNQUE
ACADEMICUM

EA QUA DECET
PIETATE AC REUERENTIA

CONSECRAT

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Cogitanti mihi de elaborando quodam specimine academico, patria iura prae ceteris arriferunt; tum, quoniam profecto dignissima videbantur, quibus studia et operam dicarem; tum, quia rerum tractandarum egregiam copiam quoque praebebant. Quum vero in ipso eligendo Dissertationis themate, cuiusnam tractationem praeoptarem, valde dubius essem; ea de re consului Virum Magnificum et illustrem HERM. DIET. KROHN, Reipublicae patriae Consulem longemeritissimum, auunculum et fautorem, ad cineres usque deuenerandum. Hic Vir, qui insigni erga me fuit omni tempore beneuolentia ac humanitate, auctor mihi erat, ut ei iuris argumento, quod iam explicare studui, operam nauarem; neque minus subsidiis benigne me instruxit. Quicquid igitur in hac Dissertationuncula laude ac lectu dignum forte videbitur; id
X 3 omne

omne ab hoc venerando Viro, tanquam e fonte primario proficisci lubenter confiteor; simulque non possum, quin *Eidem* gratissimam meam mentem explicem, *Eamque*, ut vel impofterum mihi faueat, orem atque obsecrem.

Nec immemor sum humanitatis, qua adductus, Vir perillustis, suminis dignitatibus ac meritis conspicuus CAR. FRIED. WALCH, Patronus ac Praeceptor maximopere colendus, excellentem ac egregium librorum apparatus mihi aperuit, meque consilio et colloquutione benigne subleuauit. Est igitur, quod huic magni nominis Viro grates persoluam maximas, *Eiusque* fauori me omni obseruantia ac de meliori commendem.

TABULA SIUE SYNOPSIS DISSERTATIONIS.

Post traditam rei vindicationis definitionem §. I. transitur ad quosdam casus, quibus iure romano restringitur haec actio. §. II. et deinde ad ius patrium. §. III. Quo facto generalia quaedam praemittuntur, scilicet:

- a) De extentiva interpretatione eorum, quae de rebus furtivis iure Lub. sunt disposita. §. III.
- b) De domini facultate, rem a tertio possessore, pretio refuso, repetendi. §. V.
- c) De necessaria possessoris bona fide, nec non de duabus exceptionibus, huc referendis. §. VI.
- d) De mala fide, imprimis superueniente. §. VII. quae tamen non toleratur:

in Praescriptione Lubecensi annali. §. VIII. Quae, quum tam res immobiles, quam mobiles praescribantur. §. VIII. omnes immobiles ceteroquin posse vindicari, traditur §. VIII. Iam vero sequens tractatio omnis circa res mobiles versatur; ita quidem. ut priore loco de modo differatur, quo rei alienae possessionem nactus est possessor, ideoque loquendi locus sit:

- De rebus trans mare allatis. §. X.
De emtore bruti in foro boario. §. XI. *)

De

*) §. XI. assert casum, qui reuera ad ipsum ius Lubecense non pertinet; verum potius in articuli cuiusdam limitatione, noniore aeno facta, consistit. Non male tamen adduci hoc loco hanc neotericam dispositionem, putavi.

De eo, qui tres denominat possessores, rei evictionem ante ipsum praestare valentes. §. XII. Quibus pertractatis, iam transgredimur ad modum, quo possessionis expertus factus est verus dominus. §. XIII. Id quod fieri potest:

Si re eiusdem consensu §. XIII. Vel potius cum eius consensu. Quapropter contractus quidam inter ipsum, et alium interuenit, necesse est, adeoque nexus addit personalis inter dominum et alterum; de quo disseritur §. XV. Iamque in medium profertur:

regula: *Hond muss Hand wahren.* §. XVI. Qua proposita, eandem ad solum commodatum minime pertinere, traditur §. XVII.

In duobus vero sequentibus §phis XVIII et XVIII. de interpretatione verbi, quod est: *vertrauen*, rite instituenta, nec non de eiusdem genuino significato quaedam asseruntur. Contractu autem inter tradentem et accipientem inito, hic rei traditae possessione cadit vel consensu vel citra consensum. Quo ultimo casu datur domino R. V. §. XX.

Quodsi vero consensu rem traditam alienauerit accipiens, contractus, inter hunc et tradentem initus est: vel Domini translatiuis. §. XXI. vel Domini non translatiuis. Hinc variae proferuntur conventiones, videlicet: 1) Pignus. §. XXII. 2) Depositum. §. XXIII. 3) Mandatum. §. XXIII. 4) Locatio conductio. Quo facto variae quaestiones subiiciuntur. §. XXV. nec non, quid iuris sit circa eos, qui inualide de rebus suis disponunt, traditur §. XXVI.

Nota: Sic transmutauimus hunc totius operis conspectum, qui antea *Dichotomiae*, de qua §. III. disseritur, propius accedebat.

DE REI VINDICATIONE
IURE LVBECENSI ARCTIS ADMODVM LIM-
TIBVS CIRCVMSCRIPTA.

§. I.
Rei vindicationis definitio.

Actionis, cui haecce tractatio dicata est, nomine ac natura, e iure romano inde petitis, facile adducor, vt ad hoc ipsum ius statim me conuertam, adeoque huius actionis definitionem secundum illud suppeditem. *Rei vindicationem* vero esse actionem realem, competentem domino rei corporalis, aduersus possessorem, eum in finem, vt ille dominus declaretur, hic vero rem cum omni causa restituat: inter omnes, iure romano paulisper inbu-

tos, satis superque constat. Neque vero, qui huius definitionis omnes perlustrarem atque exponerem characteres, iam me accinctum esse censeo; sed, ut scopo meo potius inferuiam, non nisi duos enoto grauiores, vnum: contra quemlibet possessorem memoratam institui actionem, alterum: gratis, nec pretio a vindicante refuso, rem repeti. Juris enim romani, de vindicandis rebus alienis, haec potissimum theses Lubecensium respuunt statutariae leges, denegantes domino, multis in casibus, rei vindicationem, permittentes tamen eiusdem recuperationem, pretio refuso. Et vero, quanta alioquin fuerit apud romanos rei vindicationis auctoritas, quantique aestimauerint dominii sanctitatem: adsunt tamen nonnullae nostrae actionis restrictiones, in ipso corpore iuris civilis allatae, [quas, quemadmodum cum hoc simul receperunt nostrates, ita in ipsis quoque statutis quasi confirmatas, pro parte, deprehendimus. Quapropter circa has exceptiones versetur primo loco disquisitio nostra; breuissimas eas, ne contra finem nostrum de his simus longiores, expositura,

§. II.

Afferuntur casus, quibus iure romano res vel plane non, vel non nisi pretio refuso, potest vindicari.

Dominus enim rem suam vel nullo modo a tertio possessore potest repetere, vel potest, ubi pretium huius
refun-

refundit a). Ad primum vero casum sequentes pertinent exceptiones:

1) Qui rem a filco emit, statim eiusdem fit dominus, quamvis sit aliena. — cf. l. 3. C. de quadr. praeser. v. WESTPH. l. c. §. 28.

2) Aduersus hereditatis possessorem si hereditatis petitio institui non potest, neque R. V. contra eundem datur. p. l. 25. §. 17. D. de her. pet. v. WESTPH. §. 35.

3) WESTPH. §. 41. huc quoque trahit eum casum, si dolo quis in contractu deceptus est; cui non nisi contra dolosum, eiusque heredes, competit actio personalis; minime vero contra tertium possessorem rei vindicatio. p. l. 10. C. de rescind. vend. in qua decepto conceditur restitutio in integrum b). Jam vero has exceptiones Lubecenses, et qui eorum iure utuntur, cum toto iuris romani corpore simul receperunt. Quare, nisi forte pra-

A 2

xix

a) Vberius de hac alternatiua egit: E. C. WESTPHAL. *Abhandlung der Fälle, in welchen der Eigenthümer seine in eine dritte Hand gegebene Sachen entweder gar nicht, oder doch nicht unentgeltlich abfordern kann.* Quem auctorem hoc loco sequi, mecum constitui.

b) Transitne vero ad partem dolosam dominium? — Controuersam hanc esse quaestionem, saltem constitetur WESTPH. l. c. Quod si autem affirmanda est, nec vlla hoc casu cogitari potest vindicatio; neque pertinet ad huius actionis restrictiones hicce casus, quas tamen tantummodo exponere studuit in tractatione sua dictus autor. —

xis contrarium quid introduxerit, iis apud nos quoque standum esse, omni caret dubio.

Quod autem attinet ad secundum casum, dominus scilicet si, pretio refuso, a tertio rem suam potest recuperare, huc quidem referre debemus:

1) Si domini negotia a possessore vere sunt gesta, quam hic illius rem acquireret; e. g. rem si alias fortasse perituram, cum animo, domino eam conservandi, acquirerit possessor. v. l. 6. §. 8. D. de negot. gest. & WESTPHAL. l. c. §. 23. qui addit: l. 6. D. de capt. et post. egregiasque subiicit huius rei restrictiones, quae ipsi eiusdem naturae quam maxime conveniunt.

Qualem negotiorum gestionem iure quoque Lubecensi agnosci, ex simili quodam casu patet, quem affert art. 4. lib. 3. tit. 1. c)

2) Do-

c) Ist unser Bürger einer wegen Schuld flüchtig, und es wird sein Gut ausserhalb der Stadt oder Baumes, und also zu Wasser oder Lande angetroffen: Der nun solches erstlichen von den Creditoren aufbült, und wieder bringet, der soll an dem Gute allen andern Creditoren vorgezogen werden.

Hoc enim casu pretium quasi accipit negotiorum gestio ille creditor, qui aliorum creditorum negotia gessit. Id quod cum illa romani iuris dispositione pari passu ambulat. — Conf. quoque art. 2. lib. 6. tit. 5.

2) Dominus rem suam oppignoratam, a creditore pignoratitio denuo tertio suppositam, nisi sublato inter ipsum et creditorem nexu pignoratitio, vindicare non potest *d)*, v. WESTPHAL. §. 47. Iure quidem Lubecensi dominus rem oppignoratam, ita alienatam, vindicare nunquam potest; quamvis puniatur creditor, rem sibi concretam denuo oppignorans. v. infra §. XXII.

3) Per in integrum restitutionem si rem recuperat anterior dominus, restituat necesse est b. f. possessori pretium datum, ut ne cum huius damno existat locupletior; quum stricto iure iam perdidit dominum. cf. l. 9. D. quae in fraud. cred. & l. 3. 4. C. de his, quae vi metusue causa. v. WESTPH. §. 37. lqq.

§. III.

Transitus ad ius patrium.

Iam vero propius ad patrium ius accedo, varias, quibus circumscribitur memorata actio, limites recensurus. Quarum quidem tam in doles, quam copia, contrariae ambae iuri romano, ex ipsa reipublicae constitutione videntur traxisse originem. Ita enim est comparata

A 3

rata

d) Refero hanc exceptionem ad secundum casum, quoniam certum mihi videtur esse et expeditum, dominum, si debitum soluerit tertio possessori, circa rem suam contractum, eandem ab hoc posse recuperare.

rata, ut, a primis incunabulis inde, commerciorum utilitatem summam quasi legislatricem agnouerit. Quapropter legibus nostris, permultis in casibus, emtor, creditor pignoratitius, possessor denique omnis, ipsa possessione redduntur securi; parum curantes, sitne res, in qua talia iura iis competunt, tradentis, an minus? — Omnes autem rei vindicationis restrictiones, iure lubecensi statutas, tabula, quam huic tractatui adieci, curatius definire, ordinemque sistere studui, quem ut sequerer, rerum tractandarum praecipue suadebat natura, non aegre admittens huiusmodi dichotomiam, qua casus omnes obuios vno obtuitu inspiciendi ac perlustrandi, cuique fieret potestas. Ad quos priusquam progrediar, generalia quaedam a me sunt praemittenda, quo magis ea, quae ad omnes restrictionum species pertinent, primo quoque loco disquirantur:

§. III.

Generalia quaedam praemittuntur: a) de extensiva interpretatione eorum, quae de rebus furtiuis iure lub. sunt disposita.

Domino quibusdam in casibus iure lubecensi denegatur facultas, rem, furto ipsi ablatam, vindicandi. e) iam vero quaeritur: num possint ea, quae de re furtiua, a domino non vindicanda, disposita sunt, ad omnes res alienas extendi, quo ceteroquin modo e domini custodia ad tertium peruenerint, nullo habito

e) v. infra §. X. sqq.

7
discrimine, vtrum furto domino sint ablatae, an vero minus? — Possē credo. Dominus enim, qui ne rem quidem furtiuam, cuius possessionem ipso non consentiente amisit, cuiusque maxima est auctoritas, a tertio valet reuocare possessore, multo minus vindicat aliam quamcunque suam rem, quam cum consensu alteri tradidit. Cui enim plus non licet, ei neque, quod minus est, videtur licere. arg. l. 21. de reg. iur. Accedit, quod nulla adfit ratio, cur demum res furtiua, ne vindicaretur, cautum esset, nisi ea, ut commercio magis magisque consuleretur; cui iuris nostri rationi mirifice conuenit, quo magis ad omnes res alienas pertineant ea, quae de furtiuis sunt disposita. Tanta enim est patrii iuris commerciorum vtilitatem promouendi solertia, quae, hanc periclitari, si ei fuerit visum, rei furtiuae quoque alioquin integram vindicationem denegaret domino. Quae vrgente ratione, si ne rei furtiuae quidem perpetua auctoritate, vt eius concederent vindicationem, moti sunt legum nostrarum conditores: alias res alienas vindicari posse, quoties furtiuae non possunt, multo minus statuerunt. Quae quam ita sint, nullus dubito, quin eas rei vindicationis restrictiones, quae in statutis sub tit. de furto, atque circa res furtiuas, leguntur, ad omnes traham res alienas, neque verbis legis contra eius rationem inhaeream. Qua de causa dictas restrictiones minime specialibus accersui, verum potius eas, tanquam generales, primo statim loco posui.

b) Pretio refuso, rem suam a tertio possessore repetit Dominus.

Deinde sequens axioma generaliter quoque tenendum ac praemittendum esse, credo: Dominum in iis casibus, quibus R. V. ipsi denegatur, pretio tamen refuso, rem suam a Tertio nunquam non posse recuperare. f) Etenim art. 2. lib. 3. tit. 2. hoc ipsam testari videtur verbis: „so muss er es selbst lösen.“ Quae verba, cur ad omnes rei vindicationis restrictiones non pertineant, non video. — Iuris quoque Lubecensis solertissimi commentatores eandem fovere videntur sententiam; saltem aperte foveat de quibusdam restrictionibus; g) quare

ex

f) In praescriptione tamen exulare videtur haec thesis, v. infr. §. VIII.

g) v. STEIN. Abhandl. d. L. R. P. 7. p. 218. verbis: „Wie dann auch desfalls 4) billig dem Eigenthümer die Freibeit zu gönnen, daß er dem Besitzer seines Gutes, da es über See und Sand gebracht ist, sein davor ausgelegtes Geld restituiren, und dadurch solch Gut wieder an sich nehmen könne.“ Allegat idem art. 2. lib. 3. tit. 2. ad quem v. hunc auctorem. P. 3. §. 72. n. 4. et MEYUM. ad hunc art. Casus, ad quem trahit dictum art. et verba: „so muss er es selbst lösen“ STEIN: l. c. est de rebus, trans mare aduectis. MEYUM autem ad art. 10. lib. 4. tit. I. n. 5. verbis: „sic vt ablata a possessoribus absque pretio vindicari non possint“ circa rem publico bello acquisitam, secundum statuta nostra non vindicandam, eiusdem est opinionis. In vno igitur casu, nempe in art. 2. all. contento, habemus expressam legem, quam transferunt ad duos

ex generali illo interpretationis principio: ubi eadem ratio, ibi eadem legis dispositio: de omnibus denegatae R. V. speciebus haec valere, in aprico est positum. Ceterum hocce prolatum axioma minime pertinet ad limites, quibus circumscribitur actio nostra, quoniam, ubi pretium refunditur, reuera non adest R. V. qua infutata, vt gratis reddatur res, necesse est; verum potius simplicem habes rei a tertio possessore recuperationem,

§. VI.

c) *Bonae fidei possessori res tantum euinci nequit; exceptiones.*

Porro generalem statuamus regulam, necesse est, eam: bonam fidem requiri in omni possessore, qui contra dominum vindicantem exceptione quadam, in ipso iure Lubecensi fundata, studet sese defendere *h*). Quamvis

duos alios dicti commentatores; quare in reliquis idem statuendum esse, contenderem,

h) v. STEIN. P. 2. p. 15. et P. 3. p. 116. — Jure Lubecensi expressis verbis bonam fidem requiri, contendere quidem non potest; attamen, hanc abesse posse, si affirmandum foret, ipsi nobis in foro saepissime contradiceremus, quoniam iura, tam romana, quam canonica, etiam nos recepimus. Quid? quod non separato m. f. a b. f. possessore, saepenumero vix ac ne vix quidem lis posset decidi? E. g. in doctrina de fructibus restituendis, de impensis cet. — At enim vero art. 9. lib. 3. tit. 4. b. f. omni
no,

vis vero iure nostro admodum sit generalis haecce thesis, duas tamen eiusdem exceptiones primo statim loco paucis ponderare debemus. Etenim, ne ipsa quidem bona fides, ut addit in possessore, quo minus contra eum instituat rei vindicatio, requiritur:

1) Res, si in publico bello, sub vexillo ducis, fuerit capta. p. art. 10. lib. 4. tit. 1. i) Quo casu neque de bona,

no, ut addit in possessore, expressis verbis requiritur: *Besitzt jemand ein Gut, es sey ihm geschenkt, verpfändet oder verkauft, so kan er das auf seinen Eyd wider alle Ansprache wohl behalten cet.* — Et quidem ex verbis: „auf seinen Eyd“, merito colligimus, hoc modo probare debere possessorem bonam fidem. Id quod semper fiat ex parte possessoris, siquidem integritas fama est, iuramento praestito, quoties praesumptio contra eum militat, e. g. ubi res furtiva apud eum reperitur, necesse est. p. art. 8. lib. 3. tit. 4. et art. 2. 6. lib. 4. tit. 1. Contra vero, tali praesumptione non existente, ad id respiciendum, ut mihi videtur, quaenam partium affirmet? Et vero sufficit omnino, dummodo, tempore rei acquisitae possessorem bonam servasse fidem, probetur; quoniam, si vel imposterum, aut ipso domino rem reuocante, aut aliunde compertus fuerit possessor, rem, quam possidet, esse alienam, ex eo eandem nequam vindicat dominus, v. §. seq.

i) *Wann einer in offenem Kriege unter eines Herrn Fänlein etwas gewinnt, und solch Gut von einem andern für geraube oder gestohlen Gut angesprochen wird, so ist der Kriegsmann, wann er solches mit eelichen seiner Spiessgeffellen beweisen kan, näher dabey zu bleiben, dann derjenige,*

bona, neque de mala fide acquirentis, sermo vllus esse potest; nisi forte hoc malam fidem velles nominare, quod aperte, et ipso facto, sciat, rem, quam capit, esse alienam. Inspicientibus vero nobis §. 17. J. de rer. diuis. l. 5. in fin. et l. §1. D. de acquir. rer. dom. facile apparebit, ipsos romanos, iure quodam gentium generali, sicut nostri, adducti, idem de rebus bello captis statuisse. Miles enim, rem capiens, statim eiusdem fit dominus, ita vt denegetur pristino domino, aduersus militem non modo, verum omnes etiam eos, qui rem ab eodem acceperunt, rei vindicatio. Neque vero, quum *publici* fiat mentio belli in art. nostro, in quo reuera hostilia, inter diuersas gentes, arma geruntur: quae *civilibus* bellis erepta sunt, subesse, putandum est, huic dispositioni, quoniam in his belligerantes pro hostibus nequeunt haberi. Pergit idem art. verbis: *unter eines Herrn Fünlein*; priusquam scilicet deuicti sint hostes; neque, per eadem verba, milites si soli excurrant, praedaeque potiantur, pro non vindicandis res captae possunt haberi. Et vero plura his iam non addam, quum art. ipse sit admodum clarus, ceterarumque rerum tractandarum me auocet copia.

B 2

pia.

nige, welcher die Ansprach geiban. Proponere videtur hic art. ius gentium, quod est de rebus bello captis, non vindicandis. Ca. uet tantum, res *furtina* ne excipiat, fanciendo, ne eam quidem posse vindicari. Quo sensu quoque Meuius hunc art. accipere videtur; saltem expresse non addit, hunc art. ad rem furtinam restringi debere. Id quod confirmat §. III, a me proposita.

pia. Quare ad secundam regulae illius exceptionem me conuerto; etenim:

2) Non nisi pro parte domino denegatur rei vindictio, si forte eius regni seu provinciae sit incola, per cuius leges neque nostri ciues res ex eadem provincia possunt reuocare. Quo casu domino rei suae duae solum partes restituuntur, tertia vero iudicio applicatur. p. art. 2. lib. 4. tit. 1. k). Neque minus hoc loco de bona vel mala

k) Würde einem Diebe sein eigen Gut abgejaget, davon geböret der dritte Theil demjenigen, welcher es ihm abgejaget hat, die andere zwey dritte Theile gebören dem Wette, und dem Gerichte. Were es aber gestohlen Gut, so sol dasselbige wiederumb an seinen rechten Herrn kommen, doch dergestalt: Wann das Gut einem Frembden in andern Königreichen und Fürstenhunden zugeböret, und solch Recht auch alldar den unsern widerfähret, so sol es allhier auch also den Frembden widerfahren: Wo aber nicht, so bleiben zwey Theil desselben Gutes seinem Herrn, und das dritte Theil dem Gerichte. At vero ad eum casum hunc art. restringi non debere, si eripiatur furi res (wenn das Gut ihm abgejaget würde) sed potius de omni re furtiua esse accipiendum, non est, quod moneam, v. SREIN. P. 3. p. 440. eodem modo interpretantem. Textus latinus clarius loquitur, quum noua periodus incipiat verbis: Res furto ablata redit ad dominum, modo hic est. Jam vero obiciendi, ad res furtiuas tantummodo pertinere hanc dispositionem, primum, quae §. IIII. generali nomine a me sunt prolata, oppono. Deinde vero certissimum est, domino extraneo, cui in quadam provincia rei furtiuae vindictio denegatur, omnis aliae vindicationem quoque denegari, quoniam, si con-

mala fide non quaeritur. Quodsi autem, per alienae provinciae leges, nostris ciuibus rei suae ex eadem per vindicationem repetendae denegatur facultas; illius provinciae incolae, vt patiantur, se eodem iure vti, quando de eorum re, ex nostra vrbe retrahenda, agitur, profecto est aequissimum. Jus enim retorsionis hoc casu recte exercetur. — Attamen duae partes restituuntur domino, tertiam solummodo retinet iudicium.

§. VII.

d) *De mala fide; imprimis superueniente.*

Reliquis vero omnibus casibus, quibus de bona vel mala fide quaestio potest moueri, primo disquiramus loco, quid de mala fide sit sentiendum? Quodsi autem in eadem quomodocunque haereat possessor: vtrum statim ab initio, quum rem alienam acquireret, in eadem fuerit constitutus, an sit superueniens mala fides, omnino est distinguendum. Ad priorem igitur casum quod attinet, eiusmodi malam fidem possessori non nocere, quis est, qui affirmet? — Huic enim sine dubio probatio incumberet ea, dolum, quem nulla iura patrocinantur, nostra tamen patria iura patrocinari. Quam, quibus-

B 3

nam
consensu rem alienauit, semper habet, quem conueniat actione personali; sicuti, quoties rem furtinam vindicare non valet, contra furem, siue eum, qui forte mala fide rem acquisiuit, eorumque heredes, experiatur, necesse est.

nam argumentis suffulciret probationem, equidem nescio. Verum enim vero longe aliter res se habet circa malam fidem superuenientem, quae, nisi in praescriptione, nunquam nocet possessori. A praescriptione vero, si abstinueris, errorem non posses non incurrere, ubi, talem malam fidem, ex parte possessoris excipientis, domino ad replicam, inde desumptam, viam parare posse, putares. Per ipsam enim legis dispositionem securi redduntur possessores, quo minus iis noceat mala fides superueniens, quoniam haec si R. V. viam pararet, nunquam non eluderentur leges nostrae, quoties contra possessorem ad rem restituendam ageret verus dominus; quo facto non potest, quin constituatur in mala fide possessor.

§. VIII.

Praescriptio lubecensis annalis.

Bona igitur fide 1) acquisuerit rem possessor, qui contra dominum restrictione quadam rei vindicationis sese

D) Nonne *iusto* etiam *titulo*? De hoc saltem nil exstat in statutis nostris. Saepissime tamen, et ferme semper, ut mihi quidem videtur, qui iusto titulo non acquisiuit, in mala quoque fide est constitutus. Bona igitur fides simul complectitur iustum titulum.

LVBECÆ Io. Hantelmann commodauerat Tilouio cuidam, peregrino, Clauichordium, quod hic, aufgens, reliquit Henrico Palm; quo postea de iniuncta sibi restitutione conquerente,
Sena-

sefe vult tueri, requiritur; nec nocet mala fides superueniens, quemadmodum ex ante dictis apparet. At enim vero habemus praescriptionem, qua arctissimis sane limitibus circumscribitur statutis nostris R. V. quum secundum eandem res, per anni et diei spatium quiete possessa, cedat possessori, neque huic a domino vlla lis amplius possit moueri p. art. 1. lib. 1. tit. 8. Iam, vt per omne tempus, quo currit praescriptio, bona fide quis possideat, est thesis iuris canonici, quam cum toto eius corpore simul quoque recepimus. Quapropter, nec minus ex eo, quod nullus iuris nostri textus in contrarium sonet, malam fidem superuenientem interrumpere hanc quoque nostram praescriptionem, certum est atque expeditum. *m)* Quoad ipsam vero eandem inter rem immobilem et mobilem nulla fit distinctio; namque tam haec, quam illa, eodem spatio praescribitur p. art. 2. *ibid.*

Senatus d. 14. Mart. 1732, decreuit: *Wird Supplicat nicht besser, als geseheben, daribun, wie und welchergestalt er das Clavier quaestio- nis angeblichermassen künstlich, oder sonst dieser Stadt Rechten nach, iusto Titulo an sich gebracht: So hat es bey dem Abspruch, das Supplicat das Clavier in Anspruch zu nehmen befugt sey, sein Bewenden; immaassen die Sache zu einem und andern Ende an die Herren des Gerichts verwiesen wird,*

m) Exstat tamen art. 3. lib. 1. tit. 3. in quo mala fides in praescribente homine proprio contra dominum toleratur; verum hoc ex singulari libertatis fauore, et aliis argumentis, quibus iam hoc loco superfedeo, ita videtur esse dispositum,

ibid. Quo de particulari et satis momentoſo iuris Iube-
 cenſis inſtituto multi abunde egerunt auctores. Itaque
 nihil hoc loco addo, niſi quod certiffimum eſſe ducam,
 praefcriptionem annalem ad rei vindicationis reſtrictio-
 nes, iure noſtro ſtatutas, ſine dubio pertinere; quare
 eam, etſi breuiſſimis, tamen attingendam eſſe, credidi.
 — Priuſquam vero haec miſſa faciam, monendum eſt
 mihi, generale illud axioma §. V. a me traditum, ad
 praefcriptionis caſum vix trahi poſſe. Etenim ab eo, qui
 praefcripſit rem alienam, ex mea quidem ſententia, eam
 non repetit pretio reſuſo dominus, quoniam verba, in
 art. 2. lib. 3. tit. 2. contenta, ita extendi nequeunt.

§. VIII.

Res immobiles vindicantur.

Ceterum, ſi praefcriptionis caſum excipias, quae
 ſaepe dictam actionem limitant, de rebus tantum *mobili-*
bus ſunt diſpoſita. Ad immobilia enim quod attinet, ea
 vindicantur eodem modo, quo ſit iure romano. Con-
 cludimus hoc non ſolum ex eo, quod p. art. 1. & 2. lib.
 3. tit. 6. euictionem praefſtare debeat emtori rei immobi-
 lis venditor, verum ex eo quoque, quod res, quae in
 ſtatutis exemplorum loco adducuntur, atque pro non
 vindicandis declarantur, ad mobiles tantum queant re-
 ferri. Accedit iuris noſtri ratio, vt ſcilicet mercaturae
 inferuiatur, cuius negotia circa res mobiles, circa immo-
 biles minime verſantur.

§. X.

§. X.

De rebus, trans mare allatis.

Tangat igitur nunc suo quasque ordine regulae illius: *ubi rem meam inuenio, ibi vindico*, exceptiones disquisitione nostra, versatura in sequentibus non nisi circa res mobiles, et primum quidem eas, quarum, quomodo ceciderit possessione dominus, leges non curant. Omnino enim in hac quaestione, de restricta actione nostra, saepissime ad modum, quo verus dominus rem suam possidere desit, est respiciendum, cuius rei §. XIII. seqq. latior erit considerandae locus. Nunc vero eum tantum modum, quo *possessor rem acquisiuit*, iuraque exinde profuentia, attendimus. Huc autem tres casus debemus referre, quorum primus affertur in art. 4. lib. 6. tit. 5. n).

in

n) Was man für Gut bringet über See und Sand, wird dasselbige als gestohlen und geraubt Gut angesprochen, so ist derjenige, welcher das Gut gebracht, näher dabey zu bleiben, dann ihn der ander abtreiben kan, doch sofern er beweisen kan, mit zween ehrlichen Leuten, oder mit seinem Wirthe, oder aber auch durch schriftliche glaubliche Urkund der Stadt, darinne er das Gut gekauft hat, daß er dasselbige redlich an sich gebracht habe. Quocum comparandus est art. 1. lib. 1. tit. 8. Alles das Gut, welches in diese Stadt kompt, doch nicht über See und Sand, und ein Mann bey sich hat Jahr und Tag — — so kan ihme das niemand mit Rechte abgewinnen cet. Ex quo patet, si per mare aduecta sit res, tum non indigere praescriptione, quo minus possit vindicari. Art. ipse incipit verbis: *Alles Gut cet.*

1gi.

in quo sancitum est, omnem rem, quam quis per mare attulerit, in eius dominium statim transire, si quidem bona fide se eam acquisivisse, probaverit. Cuius dispositionis rationem in mercaturae favore quoque quaerendam esse, nullus dubito. Articuli vero nostri verba paulo latius, quam vti iacent, sunt intelligenda. Hinc verba: *was man für Gut bringet über See und Sand*, et plus ultra: *gebracht*, de eo quoque casu sunt interpretanda, si quis adferri curaverit. Et vero, quum is, qui rem attulit, aut asserri curavit, ne vindicetur, minime vereri debeat: iam multo magis ille securus est, qui rem ab hoc iterum accipit o). Ast enim bonam fidem, in asserente aut accipiente talem rem, omnino requirunt statuta. Quid, quod ipsa bonae fidei probatio imponatur possessori? Ratio quidem latet tam in aequitate, quam eo casu, quo agitur de re furtiva, in praesumptione quadam, contra possessorem militante. Tria vero adducit art. all. probationis exempla, quibus paulisper immorari, iam non foret indignum, nisi tractationis angustia ad reliqua eius capita me auocaret p).

§. XI.

Igitur de solis rebus furtivis minime loquitur. Conf. STEIN. P. 5. p. 216. qui generaliter dicit: *fremd Gut*; clarius loquitur P. 2. pag. 16. seq.

o) Verumtamen, vti iam vidimus, (§. V.) in hoc quoque casu, pretium vbi refundit, rem suam recuperat dominus, v. STEIN. P. 5. p. 218.

p) Io. Sam. STRYK. Diss. de praescr. rerum per mare adlatarum. secund. statuta Hamb. Hal. 1710.

S. XI.

Emtor bruti in foro boario statim fit dominus.

A mari igitur, vt ita dicam, in terram reduces, paucis etiam duas, quae hoc loco veniunt, pertractemus exceptiones. Exstat autem Senatus Lubecensis decretum, d. 12. Sept. 1789, publicatum, quo, brutum in foro boario a domino non posse vindicari, disponitur. Neque enim alioquin publica in foro rerum venalium venditio excludit rei vindicationem nostro iure. Plane contrarium loquitur art. 9. lib. 4. tit. 1. Hunc vero magis exposuit et limitauit dictum Scium, q). Quodsi autem

§ 2 hoc

1) Quod quidem totum hic apponere, non abs re esse duco. E. hochw. Raths Bestimmung des Art. 9. Tit. 1. Lib. IV. Stadtrechts wegen auf dem Vieh. Marke erkauften gestobnen Viehes, d. 12. Sept. 1789. Da über die Frage: Ob die Vindication, oder der Ersatz des auf hiesigem öffentlichem Viehmarkte erkauften gestobnen Viehes, statt habe, oder nicht? mehrmalen Streitigkeiten und Rechtsbündel entstanden, und, durch die hin und wieder erfolgten einander entgegenstehenden Entscheidungen derselben, die Auslegung und Anwendung des 9. Arr. Tit. 1. Lib. IV. des Stadtrechts fast schwankend geworden: So will E. Hochw. Rath, um dieser Ungewißheit, mit den daraus entsteh. den Processen, für die Zukunft vorzubaugen, es zwar bey der Verdringung des berregten Artikels lassen, nach welchem dem Eigenthümer eines gestobnen Guhs die Vindication wider den Käufer desselben, wenn es gleich auf freyem Marke offenbar verkauft worden, zustebet; jedoch in Ansehung des hiesigen Viehmarktes, wegen dessen besonderer Einrichtung, da derselbe mit einem ordentlich bestallten Viehschreiber versehen, und

hoc idem paulo curatius examinamus, statim in eo distinguere licet praefationem s. principium, et ipsam dispositionem. Quarum prior continet: 1) Legis rationem, in eo positam, vt lites magis magisque dirimerentur, nec non art. cit. modo quodam constantiori ac vniformi applicaretur. 2) Cautelam, qua commendatur, legem esse correctoriam, adeoque stricte interpretandam. Quapropter dictus art. minime pro abrogato, sed tantum pro limi-

und gesichert ist, welcher, wie dem Verkäufer das Kaufgeld, also hinwiederum dem Käufer das erkaufte Vieh, zu gewähren schuldig ist; mehr gedachten Artikel dahin bestimmt haben: Daß die Vindication des auf dem öffentlichen Viehmarke gekauften Viehes wider den Käufer, der solches durch den Viehschreiber schreiben lassen, nicht statt habe; in dessen der Eigenthümer, wann er sein Eigenthum, und daß ihm solches gestohlen, oder geraubt worden, rechtlich erweisen wird, das bebandelte Kaufgeld binnen vier Wochen, a dato des Verkaufs, von dem Viehschreiber, nach Abzug der demselben beykommenden Gebühren, zu fordern wohl berechtiget, und dagegen dem Viehschreiber, zu seiner Rückseherheit, dem ihm verdächtigen Verkäufer nicht eher, als nach verfloßnen vier Wochen, den bedungenen Kaufschilling auszuzahlen, verbunden sey. Actum et conclusum in Senatu Lubecensi publicatumque sub Sigillo. d. 12. Sept. 1789.

At vero non modo ex verbis: Daß die Vindication cet. admodum generaliter sonantibus, verum ex iis quoque, quae §. III. proposui, hoc etiam conclusum de solo bruto furtiuo accipi non debere, satis apparet. V. quoque annot. quam Tabulae adieci, huc spectantem,

limitato habendus, quoniam forum boarium sistit exceptionem a regula, ceteroquin valitura: in foro emta quoque posse vindicari. 3) Excusationem quandam, qua legis aequitas et iustitia demonstratur; quum scilicet ita sit comparatum forum boarium, vt ne damnum incurere possint neque emtor, neque dominus. Jam vero ipsa dispositio, incipiens verbis: *Dass die Vindication* cet. sistit ordine congruo iura emtoris, domini, atque annotatoris in foro boario (*des Vielschreibers*). Primus enim, quo minus contra eum locum habeat R, V, redditur securus; probato vero dominio, conceditur secundo bruti pretium, intra quatuor septimanarum terminum ab annotatore excutiendum; huic denique per eundem terminum retinendi pretii, venditori suspecto soluendi, detrahendaeque ob operas praestitas mercedis, datur facultas. Habere quidem, quae hoc loco adderem, quaeue facerent, ad rite interpretandum hocce Sectum; verum, quum iubeant praescripti fines, ad alteram quoque huc referendam exceptionem progredior.

§. XII.

Ab eo, qui tres denominat possessores, euictionem ante ipsum praestare valentes, rem suam non vindicat dominus.

Tres enim, qui allegat possessores, qui euictionem praestare potuerunt, priusquam ipse rem accepit, tutus est ab omni rei persecutione. p. art. 3. lib.

C 3 4. tit.

4. tit. 1. 7). Inquirentibus vero nobis in huius art. rationem facile apparebit, in promouendo commerciorum commodo hanc quoque niti. Quo magis enim possessionis iura defenduntur, eo audacius quisque negotia perficere, contractus inire, omni denique mercaturae genere negotiari conatur. Ideoque, si quis possessor rem alienam ab auctore suo acceperit, quem ab altero, et hunc iterum ab alio possessore, eandem fuisse consecutum, sciverit, hosque omnes in bona fide haesisse putaverit, sitque ipse in bona fide, hunc, contra dominum, secundum ipsa art. nostri verba, excipientem, fundatam, ut aiunt, *intentionem* habere, est certissimum. Omnino autem

r) Wird ein Pferd für gestohlen angezogen, kan derjenige, bey dem es betroffen, bezeugen, das es ihm aufrichtig, über die dritte Hand zukommen, das also drey Personen, und eine jegliche derselben einander haben gewehren können, so bleib der Besitzer billig bey seinem Pferde. Würde er aber das nicht thun können, sondern derjenige, welcher es anspricht, könnte beweisen, das er gemeinet Pferd auf seinem Stall für das seine gehalten, gefüttert, und das es ihm unwissend aus seiner gewehr kommen, und er dessen, bis auf diese Zeit, nicht wiederumb ansichtig werden können, so muß ihm das Pferd wiederumb gefolget werden. — Equus exempli causa adducitur, quippe quod saepissime fit in iur. prou. sax. et alibi. Neque vero ad res furtivas restringendum esse hunc articulum, ex prioribus satis superque constare, spero. Conf. WESTPHAL. Abhandl. d. Fälle etc. supra all. §. 14. qui eodem modo sentit. MEYRUS ex iuris romani solito amore in Comm. ad hunc art. interpretationem (quod tamen eius manium cum pace dictum esse velim) plane ridiculam affert.

tem in possessore requiritur bona fides; quippe quod non modo ex generalibus iam prolatis principiis, verum ex ipsa etiam voce: *aufsrichtig* satis facile colligimus. Attamen, ut mihi videtur, *putasse* eum sufficit, tres antecedentes possessores bona fide contraxisse, quum nihil aliud requiratur, nisi quod ipse eandem servauerit. Domino autem, quia rem per tam varias vicissitudines non persecutus est, imputari posse videtur culpa quaedam, in cuius poenam iam priuatur vindicandi rem a quarto possessore facultate. Reliqua, quae profert art. all. partim hoc loco non attinet disquirere, partim ita sunt comparata, ut eorum pertractatio in longiorem nos abduceret discussionem.

S. XIII.

Distinguitur circa modum, quo transit res a domino ad alium.

Modum, quo *verus dominus* possessionis expers est factus, hactenus non curauimus; quum, nisi ea, quae intuitu possessoris praemittenda erant, qua scilicet ratione hic rem acquisuerit, nulla alia requisita huc vsque atenderemus. Quomocumque enim res e domini custodia ad alterum peruenerit, ubi lex casuum propositorum vnus accidit, statim excluditur R. V. Hos igitur nunc missos faciamus, neque ad eos, nisi forte breuissimis, in sequentibus respiciamus; quum in systemate generali nomine sint anticipati; ita, ut progrediamur vterius, ab iisdem

iisdem profecti, easque semper tacite praemittamus. Quare, his cessantibus, alia iam se exserit quaestio, in qua tota sequens tractatio nititur, scilicet ea: *quomodo amiserit possessionem dominus?* Ad quam ut apte respondeamus, in ipso disquisitionis limine distinguendum erit: *utrum domini voluntate, an minus, hoc fuerit factum; seu, utrum contractus quidam inter dominum et alium interuenerit, an vero nulla adsit eiusmodi transferendae possessionis in alterum causa.* Quodsi prius contigerit, non potest non domini adesse consensus, expresse, vel tacite declaratus, quo alter rei custodiam nancisceretur, sitque hoc qualecunque negotium ad vnam alteramue contractuum siue pactorum speciem referendum. Posteriore vero casu, ut *inuito domino res ad possessorem peruenerit, necesse est.* Quid igitur, hoc obuio, sit iuris, priore statim loco videamus.

§. XIII.

Res furtivae, raptae, amissae vindicantur.

Rem igitur suam vel casu amittit dominus, vel ea ipsi eripitur vi furtivae. Amissa vero sine omni dubio vindicantur, quoniam cum rei possessione simul non amittitur dominium, quippe quod, ceteris paribus, non perit, nisi consensu. Rerum quoque furtivarum et raptarum iure nostro integra est vindicatio, et perpetua auctoritas cf. art. 2. 6. lib. 4. tit. 1. art. 8. 9. lib. 5. tit. 4. et alios; nisi forte aliud suadeant commerciorum fauor
et

et commodum, quemadmodum in antecedentibus vidimus. Quamvis enim hae supra prolatae exceptiones contra art. 209. C. C. C. de rebus furtivis omni tempore vindicandis, impingere videantur, standum tamen est statuti nostris, potestate quippe legislativa ac superioritate territoriali conditis. Neque vero, qui hoc iniquum esse putant, civitatis nostrae, mercaturae deditae, satis perspiciunt constitutionem ac indolem. (§. III.)

§. XV.

De nexu personali inter tradentem et accipientem.

Transseamus ad alterum divisionis membrum, quod est de contractu quodam, inter dominum et alium inito, cuiusque tam ampla est consideratio, ut ei soli per totam prolixamque immorari tractationem optimo quis posset consilio; quemadmodum plures quoque fecisseprehendimus auctores. Quotupliciore enim pacto rei possessionem transferre potest in alterum dominus, eo latior patet quaestionum ambitus, quae hoc loco possunt ventilari, sicuti ex sequentibus satis erit perspicuum. Traditione vero a domino, et acceptatione ab altero facta, inter hunc et illum personalis obligationis quidam nexus intercedit. Hic autem aliam romano, longe aliam nostro iure sapit naturam. Prioris enim leges iuri domini illimitatam tribuunt sanctitatem, cuius, ut ita dicam, perpetua nota cuilibet rei sit iniusta; quacum transferatur ad quemlibet possessorem; ita, ut perfringat quam-

uis obligationem personalem; nec non euertat omnem
mutuam fidem. Verum enimvero patrio iure eandem
eamque grauissimam sanctitatem nexui illi personali, tra-
dentem inter et accipientem existenti, concedimus. Con-
seruandam esse fidem inter duos contrahentes, putarunt
maiores nostri s), nec vnā partem hanc esse violaturum
praesumebant; quodsi vero hoc fieret, deceptus vt sibi
ipse imputaret imprudentiam suam, atque conueniret
actione personali decipientem, maluerunt, quam, vt
experiretur contra tertium, quocum ipsi nullum esset ne-
gotium. Fidei, quam alter alteri porrecta manu spon-
debat, vinculum, illo domini, sanctius, inuolabilius
esse, credebant. Inde profecto in ius Lubecense,
et in vulgus effluxere sequentes paroemiae, quae
sunt: *Hand muß Hand wahren*, nec non: *wo je-
mand seinen Glauben gelassen, da muß er ihn wiederum suchen* in
art. 1 et 2. lib. 3. tit. 2. prolatae; quibuscum conuenit:
*wer ihm das seine vertrauet, muß ihm auch die Rechenenschaft ver-
trauen.* art. 20. lib. 3. tit. 6. Quibus iuris nostri thesibus,
praeter propositas, aliae quoque cum hisce concurrentes
causae ansam praebuere, neque parum ad eas stabilien-
das fecerunt. Veteres enim germani, iuris romani qua-
licunque subtilitate necdum imbuti, ideoque iis, quae
sensu incurunt, ad iura quaedam exinde stabilienda,
saepissime adducti, non satis curarunt inter rei possessio-
nem,

s) v. SENKENBERG, *Anfangsgründe der deutschen gemeinen Rechtsge-
lehrsamkeit*, lib. 3. cap. I et 2,

nem, et alienandae potestatem, distinctionem, quo factum, vt pacta, super rebus alienis inita, alio apud nos, alio apud romanos, censerentur iure *b*). Accedit, vt mihi videtur, quod veteres iudices, de domini iure, rei inhaerente, parum solliciti, litem secundum ea, quae in aprico erant posita, decidere maluerint; dum scilicet obligationem illam personalem, inter dominum et alium initam, existimabant perpetuo valituram. Quum enim, vti hodie quoque, saepenumero contingeret, vt ad multos possessores res quaedam perueniret, atque contra vltimum demum actio insitueretur, is vero bona sua fide potissimum exciperet, neque minus tot praestandarum

D 2

euictio-

*) v. WESTPHAL. *Abhandlung von Verpfändung fremder Güter.* (In *f. rechtl. Abhandl. Samml.* 1. Halle. 1779.) §. 2.

Domino enim non consentiente, inualida est rei alienae alienatio iure romano. Secus ferme semper nostro iure. Adest tamen casus, quo, secundum romanas quoque leges, contractus, sine domini consensu super re sua initus, omnino est validus. Fingitur nempe consensus; et quidem in distractione pignoris, a creditore iusto modo facta, qua dominium transfertur ad eantorem, ac si creditor verus esset rei dominus. v. §. I. I. quibus alien. sic. et l. 46. D. de acquir. rer. dom. vbi verba occurrunt: „non est nouum, vt, qui dominium non habeat, dominium tamen praebeat.“ Eam vero nonnullorum sententiam: secundum iura maiorum per quosdam contractus e. g. commodatum, pignus cet. dominium transfisse, multi auctores abunde refutarunt; e. g. MEIUS, AMSEL, WESTPHAL cet.

euictionum litiumque congeries iudiciis animum quasi
 conturbaret: hic, vt breuissimis dirimeret litem, nodos-
 que difficiles vno secueret ictu, statim inquirebat in eum
 modum, quo rem suam alteri tradiderat dominus; quo
 comperto, eum, qui primo loco rem acceperat, et absque
 iure alienauerat, obligationi suae satisfacere, ac damna
 data refarcire debere, statuebat *v*). Neque profecto ne-
 gandum est, litium multitudinem hoc modo quam maxi-
 me suppressi. Quotne enim euictiones, rei vindicatione
 instituta, sunt saepissime praestandae? Quo non potest
 fieri, quin litium numerus mirum in modum augeatur.
 In iis autem ciuitatibus, in quibus ius nostrum receptum
 esse, cernimus, quum floreat mercatura, magni profecto
 est momenti de euitandis litibus adhibita cura; quo mi-
 nus, qui commerciis dant operam, perturbentur iisdem,
 atque hoc modo sistatur negotiorum cursus. Sancitum
 est igitur quam prudentissime, vt obligationi illi prima-
 riae, inter duos pacifcentes obuienti, standum esset,
 neque obligarentur plures, vbi, nisi vnus, reuera nul-
 lus obligatur. Quodsi vero iniquum hoc esse putemus,
 dominum ex eo, quod alter fidem sefellerit, rei suae ia-
 cturam facere debere, consideremus necesse est, illum
 nec leuis culpa reum esse, quum alteri sine cautione ha-
 buerit fidem. Imputet enim quisque sibi, in rebus suis in-

u) Ius hamburgense P. 2. tit. 4. art. 2. eodem, quo nostrum, modo
 disponens, legis rationem prudentissime addit, verbis: *zu Ab-
 schneidung beschwerlicher Disputation.*

incaute atque negligenter agens, damnum, quod culpa
 sua ac incuria sentit. Huic profecto opus est, ut accla-
 memus illud: fide, sed vide cui! Nam, iura quoque pa-
 tria cautis sunt scripta. Ita enim si non fuisset disposi-
 tum, quo quaeso modo mercatorum negotiis sufficiens
 inesset securitas, quum periculo, dolo, damno essent
 nullo non tempore subiecti? At vero secundum nostram
 celeberrimam iuris thesin contractus omnes, toto die
 obuios, plurimis in casibus, maxima perficimus securi-
 tate. Emimus rem, pignus accipimus, neque, ut ne
 eripiat rem, nullo refuso pretio, verus dominus, fere
 vniquam veremur. Is autem, quia rem sponte dedit al-
 teri... nec ideo eadem valde egere videtur... possessor e con-
 tra eandem eum in finem sibi habere cupit, quo magis
 lucrum exinde captet: non iniquum esse crederem, si re-
 tineat rem posterior, amittat prior, eiusque aestima-
 tione, ab eo, cui confusus est, praestita, sit quomodocun-
 que contentus. Concedit tamen ius nostrum, pretio re-
 fuso, rem a tertio recuperandi facultatem domino. (§. V.)
 Quapropter, quid doleat, vere non habet; nisi quod
suam rem pecunia reluere teneatur. Quod vero damnum
 exinde ipsi assertur, hoc omne refarcire debet is, qui
 rem a domino primario accepit. Largior quidem, bonis
 si hic forte cesserit, irreparabile fere damnum pati domi-
 num; neque minus, hoc quoque non eueniente, rei vin-
 dicatione tamen modo quodam expeditiore eum rem
 suam posse recuperare; verum nec alia desunt solatia, ad
 D 3 quae

quae refugere potest afflicta. Ad id enim sine dubio respicere debet, se simili in casu eodem iure contra alium vii, nec legem quandam, communis et publicae utilitatis causa conditam, ex eo, quod singulorum commodo non semper inferuat, esse reprehendam. Quid, quod quae nocent, doceant x)? Quae, quum ita sint comparata, posteaquam axiomatis nostri indagavi originem, et causam quasi dixi, liberiore vacoque iam animo, ad examinandum illud, prout in Lubecensium statutis continetur, memet accingo.

§. XVI

De regula: Hand muß Hand wahren.

Regulam enim, quae est: *Hand muß Hand wahren* sistit art. 1. lib. 3. tit. 2. quocum intime cohaeret sequens art. 2. similem tradens iuris thesin y). Quam quidem par-

roe-

x) In peculiari tractatione thesis nostrae aequitatem defendit: AMSEL, de rationabilitate canonis: *Hand muß Hand wahren*. Regiom. 1698.

y) art. 1. *Was ein Mann dem andern leibes, das soll er ihm unverdorben wiedergeben, oder bezahlen nach seiner Würde, wann es verlohret wäre. Verkauftte, vergebe, versetzete, oder alienirete er aber das geliebene Gut, es sey welcher Hand es wolle, so hat der Commodant oder Ausleiber keine Ansprache wider diejenige, welchen es verkauftt, vergeben, oder versetzt worden, sondern muß bey seinem Manne, dem Commodatario, dem er es geliebet, oder bey seinen Erben, auf den Todesfall bleiben: Dann Hand muß Hand wahren. — art. 2. Ein jegli-*

roemiam pro perpetua iuris nostri norma habere licet,
imo necesse est, quum vi induta sit legali, urgente scilicet

jeglicher sebe wohl zu, weme er das Seine ausleibe und vertraue: Dann, würde es sich zutragen, das derjenige, deme es geliebet oder vertrauet, dasselbe verkauffte, versetzte, oder sonst alienirte, wil dann der Ausleiber das Gut wieder haben, von dem, welchem das ausgeliebene Gut per contractum gebracht, so muss er es selbst lösen, sonst bleibet der es gekaufft, oder an sich gebracht, nüber dabey, dann derjenige, welcher das Gut ausgeliebet, Dann, da jemand seinen Glauben gelassen, da muss er ihn wiederum suchen. Originem ex iure inde saxonico omnino duxit regula nostra, ex quo in statuta nostra translata est. v. Ius prou. saxon. lib. 3. art. 60. Multis quoque aliis conuenit statutis, veluti Bremenſibus, Verdenſibus, Stadenſibus, iuri culmenſi, belgico cet. De qua re fufius egerunt: RUMFF. de rei vindicatione ex iure romano et hamburgenſi, Gött. 1764. §. 25. et 46. HERTIUS. in paroem. iur. paroem. 19. omnesque fere auctores de eadem tractantes; quare iam prolata non repetam, maxime, quum non tam de origine, quam de applicatione et vſu eiusdem, quaedam in medium proferre, mecum conſiuerim.

Iuris Lubecenſis reuifores paroemiam noſtram expreſſerunt verbis: *Hand muſ Hand warten*, quum tamen ſemper occurrit vox, quae eſt: *wahren*, quae meliorem ſenſum praebere, ac vſitatior videtur eſſe. At vero duplicem habet vim prius vocabulum; nam ſignificat: euictionem praeflare et curam habere, quo vltimo modo hoc accepſiſſe videntur ſtatutorum reuifores, ita tamen, vti credo, vt nec priorem penitus excluſerint. v. HALTAUS, in gloſſ. et WACHTER. voce: *warten* qui poſterior, hoc verbum a ſimpliciori: *wahren ſ. waren* interpolato: t oriri cenſet.

In-

cet atque commendante eam ipso allegato articulo,
ope particulae: *Dann*. Itaque, quamvis alioquin quam
maxi-

Indicat igitur: curare ut alteri res sit salva, imo possessio,
post finium usum. Magni enim momenti veteris germanis erat
possessio vera atque corporalis, quo spectant vetera vocabula:
Wäbre, Warscap cet. patrio iure: *Gewebr*. Cuius rei exemplum
sistit art. 5. 6. lib. 3. tit. 4. iur. lub. Quotuplex autem, quam-
que varia vocis, quae est: *Hand* iure germanico sit potestas,
inter omnes, eodem non nisi paulisper imbutos, satis superque
constat. Quid, quod vulgari usu dicendi hoc verbum saepissime
quoque occurrat? Frequentissimus autem eiusdem iure nostro is
venit usus, quo *Synecdoches* figura, seu *Prosopopoeia* quadam lo-
quamur; quum *parvi* hominis *rotius* seu *ipsius* hominis significatio-
nem subiiciamus. Sic notae sunt locutiones: *von Hand zu Hand*,
an die rechte Hand, *todte Hand*, *irene Hand*, *lezte Hand* cet. quibus
insunt eiusmodi figurae rhetoricae. In modo all. art. 1. legimus:
es sey welcher Hand es wolle. i. e. cuiusque homini s. possessori.
Qua propter *Hand muss Hand warten* significat: accipiens tradenti
rem saluam praestare debet, vel, tradenti nullum negotium est,
nisi cum accipiente; adeoque duas sistit personas, arctissimo iuris
et obligationis personalis nexu coniunctas. — In antiquo Iuris
Lubecensis Codice de A. 1240. qui exstat apud WESTPHALEN
monum. ined. tom. 3. p. 638. eadem dispositio occurrit in art.
CXLIV.

Verum in hoc articulo paroemiam nostram expressam non
inuenimus. Tradit tamen eam Statutum Verdense. 57.

*So welk Mann dem andern lenet syn Per: offte Klude, offte wel-
ker Hande Gut idt sy, und ideo welcher Wise he dat ut
sinen*

maxime sit cauendum, ne prouerbio, seu paroemiae cui-
dam, auctoritate legali destituta, vim legalem conceda-
mus ²⁾, haec tamen omnino inuiolabilis, adeoque sancta
iuris Lubecensis est norma, quam si allegamus, ipsam
habemus, vt aiunt, fundatam intentionem. Jam vero,
hisce praemissis, nunc quoque disquirendum est, quidnam
circa eius usum sit statuendum, ad quosnam pertineat
contractus, quinam vero excludantur; quaenam deinde
hic obseruandae veniant cautiones? Quarum rerum iam
nunc sequatur quaedam consideratio.

§. XVII.

Ad solum commodatum minime pertinet.

Titulum si inspicimus, sub quo continetur thesis
nostra, de commodato inscriptum eumprehendimus; nec
minus in ipsis art. de re commodata et de commodatario
fit

*sinen Weren lezh mit sinen Willen, verkofft, versetzt,
verspelt oder verbringer idt degeme, deme id gelenet is, offte
wert idt ohne gestalten oder affgeroet, degeme, de idt
ersten vorlenet oder versetzer befft, de waret sinen Man, deme
be idt gedaen befft, slürve be och, sine Erven scholden ohne dar-
to antworden.* Haec verba cum iure prou. sax. et hamb. peni-
tus fere congruunt. Verba: „gestalten oder affgeroet“ in nostris
articulis non occurrunt. Conf. quoque Statut. Stad. p. 6. art. 18.

²⁾ v. KIND, de iurispr. germanor. paroemica, eiusque cauto usu,
Lips. 1776.

fit mentio. Ex quo, ne colligat, ad solum commodatum eandem esse referendam, vix cauere quis potest. Qui, in quanto versaretur errore, ex sequentibus spero, fore perspicuum. Etenim a primis iuris Lubecensis conditoribus nullo sub titulo speciali insertam nostram dispositionem legimus. (v. not. y. ad §. praec.) A reuisoribus autem, tum, quia ius antiquum saxonicum ducem sectabantur, tum, quia commodati contractus, etsi in iuris nostri corpore secundo loco post mutuum adductus, primus tamen, qui eandem paroemiam reciperet, erat; tum quoniam non admodum diligenter rerum ac materiarum ordinem curabant, vti ipsi in praefatione movent, erroresque, exinde forte oriundos, remouere student; sub hoc speciali rubro haec eadem thesis prolata est a). Praeterea quoque eiusdem rationi, in prioribus iamiam allatae, parum est consentaneum, quo magis in solo commodato locum sibi vindicet, quoniam, si ad alios nullos contractus esset referenda, haec ratio eluderetur saepissime, totaque haec iuris nostri dispositio admodum esset particularis. Vt ne vero Saxones antiqui conuentionibus, ad quas

a) v. praefat. iur. lub. reuist, sub finem: *Es wolle sich auch niemand irren lassen, ob bisweilen bey den Titulis affinis vel cognata materia gesetzt worden ist, die sich nicht eben zu der Rubrica reimen, so hat man es doch für dismahl, weil von den Benachbarten zur Edition eilend zu schreiben, embsig angehalten, nicht anders machen können, wie dann dergleichen auch bey den Digestis und Codice bisweilen zu finden ist.*

quas pertinet, omnibus praemitterent hanc regulam, impedivit eorum rudicitas, methodique omnis ignorantia. Nostri autem sese accommodarunt prisco huic iuri, cui fortasse ideo quoque sub illo speciali rubro est inserta, quoniam commodati contractus inter Saxones erat frequentior, iisque applicandae regulae illius potissimum praebebat ansam. Itaque, ut cognoscamus, necesse est, ad quasnam debeat referri conventiones; qua ex disquisitione manifestum erit, eiusdem ambitum ita late patere, ut minime possit ad unicum commodatum restringi.

§. XVIII.

De vocis, quae est: vertrauen interpretatione, rite insituenda.

Perlegentibus autem nobis duos modo allegatos articulos, facillime apparet, distinguendum esse hoc loco tradentem inter et accipientem. Plures enim adducuntur contractus, quorum ope rem acceptam possit alienare accipiens; ratione vero tradentis non ita. Cuius posterioris intuitu nostra potissimum interest, scire, quoniam, rem ut alteri tradat, modo, requiratur (§. XIII.); quum, de accipiente quaesiti, hunc quavis ratione rem alienare posse, secundum ipsa legis verba, statim respondeamus. Et vero in primo duorum articulorum, nisi commodati contractus, nullius alterius ratione domini sit mentio; in secundo vero legimus verba, iuxta se posita: *ausleihen und vertrauen*. Quodsi in prioris verbi pote-

statem, secundum legum germanicarum dicendi usum, inquiramus, rerum mobilium locationem conductionem videtur quoque sub se continere *b*). Sed, quoniam in art. 1. *c*) commodantis et commodatarii sola ratio habetur, recte ex eo colligimus, ultra commodatum hanc vocem extendi minime posse. Verbi autem, quod est: *vertrauen*, multo latius patet interpretatio; quae, quem in modum sit dirigenda, ita, ut rite, legibusque conformiter fiat, meum est, ut iam exponam. Priusquam vero ipsam huius rei aggreddiar tractationem, lubenter confiteor, me in tanta hoc loco obuia opinionum varietate, quaenam sequerer castra, valde dubitasse. Romano enim iure penitus imbuti Icti contra omnes statutorum dispositiones, quae derogant illi, videntur esse infestissimi. Quos, si duces sequeremur, regulam nostram non nisi in contractu commodati, aut, ubi potestatem quandam circa rem nanciscitur accipiens *d*), aut in foro tantum mercatorum *e*) cet. obti-

b) v. I. P. Alem, apud SENKENBERG, Corp. iur. german, tom. 2, pag. 296. et 297.

c) Liceat mihi, duos ad §. XVI, descriptos articulos, in sequentibus *κατ' εφοχην* hoc modo allegare.

d) MEVIUS, ad art. 2. n. 19. sqq.

e) MARQUARDUS, in iure mercator. lib. 2, cap. 8, n. 15. et WILLENBERG, de abusu canonis: *Hand muss Hand wahren*, thesi 6, Ne quidem opus est, ut multis refellamus hanc opinionem, quam nil iniustius, nil magis absolum statui possit.

obtinere, contenderemus. Ac vero hic omnino oritur magni momenti et grauis quaestio, scilicet ea: num ius romanum pro communi in republica nostra ita sit habendum, vt hac ipsa ex causa strictissime sint interpretanda statuta, adeoque illud-quamque regulam, haec vero exceptiones contineant? Quae quidem quaestio, quamuis, vt alius discutiatur, huius non sit loci, delibetur tamen breuissimis. Meuium, si adeas, affirmatam eandem inuenies f); quocum conspirant permulti alii Doctores, contemporanei imprimis, autumantes: statutorum semper eam capiendam esse interpretationem, quae iuri communi s. romano minime derogaret. Quorum auctoritate seducti, si ad definiendum paroemiae nostrae ambitum accedimus, verbum illud: *vertrauen* ad paucissimos restringimus casus, quo magis, ne iuris romani laedamus sanctitatem, vtique caueamus. Sed absit, ita nos capiat coecus romani iuris amor, vt patrium ad illud contorqueamus, atque in hoc interpretando anxie semper solliciti simus, ne illi derogemus! Priusquam ipsum hoc extraneum ius per expressam legem in germania fuerit introductum g), Lubecae leges iam erant conditae, Acce-

E 3 perat

f) MEURIUS, ad I. h. Kb. 2. tit. 2. art. 1. n. 80. lib. 4. tit. 1. art. 3. et alibi passim.

g) Id quod primum auctore Maximiliano imp. a. 1495 factum; neque minus in O. N. de 1512, postea vero in OO. CC. repetitum.

perat iura ab Henrico Leone; confirmauerant eadem Frederici imperatores, ciuitatemque, tanquam liberam, imperio accersuerant; ad lucem prodierant, in vno codice complexa, eiusdem statuta, plena cum potestate legislatoria condita *h*). Iuris Lubecensis autem reuifores, romana iura quamuis cognouerint, atque, circa ordinandam illius autea quodammodo indigestam molem, ad haec quomodocunque respexerint, plane tamen diuersum quid, per se firmo talo constans, neque his subordinatum, ediderunt; imo obstricti erant ad iuris patrii non mutationem, sed reuifionem. Quibus ita comparatis, luce clarius patet, nec potuisse, nec voluisse iuris romani rationem habere statutorum nostrorum tam conditores, quam reuifores; adeoque ius Lubecense fontem esse peculiarem, ex quo vnico, in interpretandis eius thesibus, hauriamus; parum solliciti, vtrum derogetur iuri romano, an vero minus? Ceterum, subsidiorum in inter-

B) Primus iam prodit a. 1255, iur. lub. Codex; extans apud WESTPHALEN. l. c. — Ius vero romanum tum temporis nullum adhuc in foris nostris vsum praebuisse, testatur Vir illustris atque de rep. tam literaria, quam patria, meritissimus Io. Car. HENR. DREYER. in der *Einleit. in die Lübeck. Verordnungen.* pag. 228. — Annis 1583 - 1586. reuifum est ius lub. Quo quidem tempore ius rom. Lubecae omnino penitus erat cognitum, quoad theoreticum aequè, ac practicum vsum; verumtamen ipsa statutorum editione Lubecenses, se a iure rom. abhorrens quid statuere velle, declararunt,

terpretatione loco sunt: ius germanicum, veteres statutorum Codices, vicinae ciuitatis statuta cet. *i*), non vero Quiritium illae a nostris remotissimae leges. Iuri igitur ipsi Lubecensi iuris communis nomen recte competit in iis locis, vbi receptum est. Ibi enim hoc ipsum est ius commune; romanum vero subsidiarium, in iis casibus applicandum, quos expressos desideramus in patrio legum corpore *k*). Cur igitur eiusmodi statuta, prae ceteris legibus, sint strictissime interpretanda, nescio. *Ad rationem* enim eorundem, tanquam ad vniuersalem atque locupletem interpretationis fontem, imprimis est respiciendum. Ex qua, quid secundum hermeneuticae artis regulas colligi queat, quid ex vera iuris analogia deduci, necesse est, praecipue attendamus; quo magis statutarias leges vel restringamus, vel potius extendamus, ad casus obuenientes *l*).

Iam

i) v. MEYER. ad J. L. Quaest. proelim. 10.

k) Quid, quod ipse MEYER. l. c. Quaest. 7. n. 30. Iuris communis nomine insignit ius lubecense? Ex quo patet, eum sibi contradicere, quoties ex altera parte ius romanum quoque commune appellat. Est commune, verum sensu *geographica*, non quidem eo, quo ius lub. in nostra ciuitate sic denominandum esse, contendimus.

l) Conf. ad huncce sp̄m Viri Magnifici, Reip. patriae Consulis meritissimi Herm. Diet. Клонн. Triga exercitationum ad ius lub. pag. 15. 88.

Iam vero, ut reuertamus, vnde egressi sumus; hac nunc imbuti sententia, accedamus, quaeso, ad interpretandam vocem nostram, quae est: *vertrauen*; verae legis rationis nunquam immemores. Quodsi iuris romani et germanici insignem in eo differentiam consideramus, quod illud iuri reali, hoc autem iuri personali, tantam tribuat auctoritatem, facillime perspiciamus, romanos ac germanos, tanquam diuersas gentes, plane discreta via in hac re incesse. Duplici enim modo lex ferri poterat; quemadmodum ex ante dictis patet. (§. XV). Modum, quo *fidei*, inter duos contrahentes interuenienti, maior, quam dominio, conciliatur sanctitas, praetulerunt germani, quippe quod respondebat eorum ingenio. (*Nationalcharakter*). Ideoque duo iam habes instituta, inter se plane distincta, quorum vtrumque ex peculiari suo fonte petit interpretationem. Quare patrium ius, quod illa, iam prolata, pronunciamus paroemia, iure germanico, et artis hermeneuticae regulis, folis ducibus, veniat explicandum.

§. XVIII.

De genuino dictae vocis significato.

Vocem: *vertrauen* ad omnes conventiones extendendam esse, vbi re tradita fides habetur, ipse affirmat MEUVIUS. ad art. 2. no. 12. Nihilominus tamen in sequentibus, non nisi ad tales contractus, quibus potestatem quandam nanciscitur accipiens, seu, qui accipientis causa

im-

primis inveniuntur, regulam nostram pertinere, contendit *m*), eamque STEIN. P. 5. p. 118. aliosque auctores secutos esse, cernimus. Quonam vero iure sensum tam particularem tribuunt huic verbo hi auctores? Cur quaeso separant varias conventiones? Lege enim non distinguente, nec Iurisconsulti est distinguere. Et vero generali nomine eadem voce vititur articulus noster; ideoque omnes complectitur contractus, ad quos pertinet dictum verbum; nec ulli excipiuntur, nisi, quos exceptos esse, in aliis articulis expresse legimus. Memorati vero auctores ea ad interpretandum accedunt sententia: statutarias leges esse strictissime explicandas. (§. praec.) *n*). Nonne
vero

m) En Menii ipsa verba, n. 19. prolata: „Primo igitur, ait, quum omnia iura in praecedenti et hoc articulo, vt et art. 9. tit. 4. h. lib. de tali translatione, in alium facta, loquantur, vnde accipiens aliquid iuris cet. inde colligo “ cet. Quomodo vero res ita confundere potuerit tantus Ictus, penitus ignoro. Ast enim, quaenam, quaeso, sunt illa iura, quae allata esse in art. 1. et 2. nec non art. 9. tit. 4. lib. 3. ille iudicat? Equidem, nisi ea, quae pronunciantur verbis: *ausleihen und vertrauen*, nulla deprehendo. Optime quidem scio, multarum conventionum in tribus his articulis fieri mentionem; sed earum solummodo, quas cum *tertio* iniuit accipiens. De his vero plane non attinet disquirere, quoniam de eo, quid *tradentem* inter et *accipientem* iuris sit, quaeritur. Fragile igitur est quam maxime hoc Menii argumentum, atque ad ea, quae incuria fudit, omnino referendum.

n) Corruptere quasi nos studet iuris romani auctoritate MENIUS.

vero secundum rationem? Verum extensua minime, sed declaratiua tantum, vtimur hoc loco interpretatione; ideoque verba, prout iacent, accipimus. Omnis enim res eo redit, quemnam iure germanico et lubecensi voci: *vertrauen* sensum attribuamus? Quem, si eruerimus, adeoque casus omnes, qui complectuntur hoc verbo, sciamus, nil amplius restat, nisi, quod exceptiones quoque enumeremus, in diuersis iuris nostri articulis contentas; quo facto, ad quos casus regula nostra referri, ad quos vero non debeat, in aprico est positum. Quam latissime autem pateré saepe memoratae vocis vim ac potestatem, nemo, qui ad ipsam conventionum naturam, et ad dicendi usum, paululum respexerit, facile negabit. Quod si enim contrahentium vnus suis satisfecerit partibus, vel, vt in contractibus realibus, re iniuerit conuentionem: sperat omnino, fore, vt alter obligationem suam quoque adimpleat. Sic venditor, locator, commodans deponens, oppignorans, dans, vt alius faciat, siue dans, vt alius det, tradunt rem accipienti eum in finem, vt hic conuenta ex sua parte quoque praestet. Quare sine omni dubio *confidunt* illi. Id quod multo magis dicendum est, si quis, vt eius negotia curet, alteri rem tradidit; e. g. in mandato, locat. cond. operarum cet. Quibus omnibus in casibus fidem contrahentium vnus alteri habuit; adeoque verbo illo: *vertrauen* vti possumus. Ex hoc vero effici-

I. c. n. 18. dum, „Considerato autem, ait, quam hoc axioma contrarietur iuri communi“ cet.

efficimus: dominum, rem qui retento dominio, alteri tradidit, (hoc enim, si non retinuerit, de rei vindicatione saltem non quaeritur) rei vindicationem contra tertium instituire non valere, quoties rem alienavit accipiens; exceptis tamen iis casibus, quos expresse remouent statuta. Rem enim restituendam, qualem semper hoc loco supponimus, nemo alteri tradit, sine fide, eidem habita; quo euento, paroemiarum, supra adductarum, egregius venit usus, sicuti ex modo dictis apparet. Insuper quid omnino statuissent Lubecenses, si in altera conventionum specie admisissent eas, ex altera proscripserint, sine iusta et expressa causa o). Verum hoc Commentato-

F 2

res

o) Ius hamburgense nostro in hac eadem dispositione quodammodo clarius sonat art. 7. lib. 2. art. 2. „und auf wasserley Weise er das (Gut) aus seinen Wehren lasset mit seinem Willen.“ Quare vicina haecce statuta regulae nostrae rationi egregie conuenire puto. Attamen; quamuis eorundem verba sonent paulo generaliora; nihilo minus eundem fere sensum praebet nostrum: *vertrauen*. Etenim, nemo profecto rem e custodia sua dimittit cum consensu, nisi alteri cuidam *confidat*; et vice versa. — Hoc vero sensu ampliori accipiendam esse saepe dictam vocem, vel testatur art. 9. lib. 3. tit. 4. iur. lub. iuri hamburgensi propius accedens: *Besitzt jemand ein Gut, es sey ihm geschenkt, versündet oder verkaufft, so kan er das auf seinen Eyd wider alle Ansprache wohl behalten, es wäre dann gestohlen oder geraubt Gut. „auf seinen Eyd“* i. e. bonam fidem probare debet. Hoc igitur articulo res tantum furtina pro non vindicanda declaratur. Quare, quoniam alio modo *per consensum* e domini custodia res ad tertium peruenerit, hoc non curat

hic

res iisdem affinixerunt, ex iuris romani importuno amore; neque ad statutorum respexerunt rationem. Haec enim in mercaturae fauore, quum potissimum ponetur, fides omnino in omnibus erat seruanda, nec minus tertius possessor securus reddendus *). Quanam igitur ex causa, sine graui et expressa ratione, varios remouissent contractus, ubi pacifcentium tamen interuenit fides, equidem nescio. Quae omnia in sequentibus, quibus ad singulas prouehimur conuentiones, magis magisque elucebunt. Priusquam vero eo usque procedamus, separandus est quidam casus ab hac tractatione, quem statim in medium proferam.

§. XX.

Res, cuius possessione, ipso inuito, cadit accipiens, vindicatur a tradente.

Accipiens enim possessionis rei sibi traditae expers fieri potest, vel consensu suo, vel citra consensum. Hoc vero

hic art. Eiusmodi rem potest possessor: *wider alle Ansprache wobl bebalten*. Hoc igitur uero et primitiuo sensui ac rationi huius dispositionis egregie conuenit. Verba iuris hamburgensis generaliora esse uidentur; sed nostrum: *vertrauen* nihil aliud est, nisi *per consensum traditum*;

*) Leges omnes, quibus mercaturae consuluerunt nostrates, egregie collegit, atque digessit: Vir consultissimus GÄRSCHOW, Diss. studia Lubecenium promouendi commercia, Goett. 1788.

vero posterius euenit vel ita, vt rem casu amittat, vel, vt vi furtiue ei auferatur. In utroque casu R. V. contra quemuis, etiam bonae fidei, possessorem, citra notas sex exceptiones (§. XIII.) est integra. *Consentiente enim commodatario, vel quolibet alio, qui causam habet a domino, res vt ad tertium peruenerit, opus est, quoniam art. 2. expresse disponit: „von dem, welchem das ausgeliehene Gut per Contractum gebracht.“ p).* Accedit, quod in art. 1. tantummodo de commodatario, alienante quoque modo, sit sermo; neque minus, quod idem pateat ex art. 9. ad §. praec. all. vbi variae conuentiones, quarum ope rem acceperit tertius possessor, adducuntur; res furtiuae excluduntur. Haec omnia vero nec a re, casu amissa, sunt aliena.

§. XXI.

De conuentionibus domini translatiuis.

Quodsi igitur consensu rem sibi traditam alienauerit accipiens, iam oritur quaestio, cuiusmodi contractus sit

p) En insignem hoc loco iuris lub. et hamb. differentiam! Posterius enim, rem quoque furtiuam a b. f. possessore vindicari non posse, statuit, quoties cum consensu rem alteri tradidit dominus, illi vero res auferatur. Id quod ex verbis „*abgeraubet oder abgestolen*“ in art ad §. XVIII. not. c) all. occurrentibus satis clare apparet. Egregie ad totum articulum commentatus est RUMPF. in Diff. ad §. XVI. not. y) cit. hac vero pertinet; §. 33.

fit initus inter hunc et illum? Iuuabit ideo, singulis con-
 uentionibus nunc immorari, quo magis, quemnam in
 iis praebeat vsum paroemia nostra, perspiciamus. Me
 autem in discutienda hacce quaestione ad solam theoriam
 respicere posse, non est, quod multis moneam; quum
 de *praxi* me quaesitum, imperitia mea et harum rerum
 ignorantia excuset.

Respicientibus igitur nobis ad variorum contractuum
 genera, statim obuia est inter dominii translatiuos et non
 translatiuos distinctio; tum eo nomine asserenda, quo-
 niam vtriusque generis conuentiones valde differunt;
 tum, quia diuersa quoque iura in diuersis illis locum ha-
 bent; tum denique, quoniam permulti hanc distinctio-
 nem potissimum curasse videntur; ita, vt prioris generis
 penitus excluferint, posterioris vero tantum admiserint
 contractus *q*). Conuentionum vero dominii translatiua-
 rum aliae *quantitatis*, aliae *speciei* dominium transferunt.
 Priori casu nulla cogitari potest R. V.; ad posteriorem
 vero referre debemus emtionem venditionem et contra-
 ctus innominatos: do vt facias et do vt des. In his au-
 tem ex parte tradentis omnis exfulat R. V. quoniam acci-
 piens ipsa facta traditione fit dominus, nec tradenti poe-
 nitere

q) v. STEIN. Ob und in wie weit derjenige, so einem andern sein Gut
 ex contractu dominii non translatiuo hingeban, wenn derselbe es ver-
 äussert, solches von dem dritten Mann vindiciren könne. In dess, Be-
 gracht. einz. Rechtsmater. Th. II. n. V.

nitere licet iure germanico, verum sola ad implementum actio est integra.

Quidnam vero circa emtionem venditionem iustam erit? Ad quam, quod attinet, distinguendum est, utrum re tradita fides de pretio habuerit emtori venditor, an minus? Quo priore casu dominium ad emtorem statim transire, posteriori vero penes venditorem remanere, ex iure romano, cui hoc loco apud nos quoque standum est, satis habemus cognitum *). Quodsi igitur, pretium, vt statim solueretur, conventum fuerit (id quod tacite quoque potest fieri, quum fides de eodem habita non praefumatur) atque ita rem tradiderit venditor; emtor vero, pretio nondum soluto, eandem alienauerit: iure quidem romano rem a quocunqve vindicat venditor; patrio non item. Etenim, quid obstat, quo minus hoc statuamus? — Num, quod emtor quasi furtum committat? Sed tale admitteret etiam commodatarius cet. neque furti vsus et interuersionis vllam rationem habent statuta nostra. Num, quod praxis contrarietur? Hanc iam non curō, sed legi inhaereo. Vox enim: *vertrauen* hunc quoque complectitur casum, vt mihi videtur. Nonne *confidit* emtori venditor, dum rem ei tradit, priusquam pretium acceperit? Nonne hic adest inter tradentem et accipientem eiusmodi nexus obligationis personalis, qui fidem prae se ferat, adeo-

*) §. 41, I. de rer. diu.

adeoque excludat rei vindicationem? s) Accedit, quod secundum expressum iuris nostri textum, verbum: *vertrauen* occasione emtionis venditionis, respectu ad venditorem habito, vsurpetur t). Putarem igitur, emtionem venditionem, dictis sub conditionibus, minime excludere paroemias nostras, supra prolatas v).

Iam vero multo latius patet contractuum domini non translatiuorum consideratio. In his enim, quamuis rei vindicationis iure romano latissimus campus sit, nostro tamen angustissimus; ita, vt, nisi expresse exceptas, ceteras omnes eiusmodi conventiones hoc iure vti statuamus. (§. XVIII.) Commodatum autem primum hic locum

s) In foro hamburgensi ita sine omni dubio deciditur, quum tam generaliter statutorum verba sint concepta. Nonne vero vicinorum statutorum ratio nostris quoque conuenit?

t) v, art. vn, lib. 3. tit. 10. *Wil jemand einem Fremden sein Gut nicht verkauffen, und ein ander siehet dabey und sagt: Ich möge es ihme wol vertrauen, die Bezablung wird euch wol cet.*

u) v, WERNHERI. Obseruationem: Principium iuris Lubecensis: *Hand muß Hand wahren* ad contractus domini translatiuos haud pertinet. Part. III, obf. 235. Wittenbergenfes ius romanum et alios auctores, vt ita dicam, romanizantes, sunt fecerit in hac decisione. Quum enim casus ibi adductus Hamburgi accideret, secundum huius ciuitatis statuta, de axiomate nostro non ita erat sentiendum,

cum occupat; nec vlla circa hunc contractum mouetur controuersia x). Circa reliquos vero contractus multae tractatu dignae quaestiones in medium sunt proferendae; ad quas nunc progrediamur, atque, quum fere perinde sit, a pignore incipiamus.

§. XXII.

Varii contractus adducuntur: 1) Pignus.

Potesne igitur rem oppignoratam, a creditore alienatam, a quocunque vindicare debitor? Notandum est autem, ad eum casum nos hoc loco non respicere, si rem suam ad alia loca transferendi, vel mutandi, vel quoque modo disponendi circa eam, potestatem fecerit creditori suo debitor. Quo facto, per expressum iuris nostri textum, huic denegatur relitio pignoris; adeoque multo magis vel rei vindicatio y). Vbi vero tale quid non concessit creditori debitor, dissentiant iuris nostri commentatores, siue integra huic pignoris alienati vindicatio, nec ne? Priorem sententiam fouet MEVIUS, ad art. 2. no. 15. posteriorem STEIN. P. 3. p. 120. 183. atque, hic quidem ea de causa, quoniam iure lub. pignus pignori dare, expresse interdictum est creditori, Etenim in art. 10. lib. 3. tit.

x) Precarium sine dubio eodem iure vitur.

y) p. art. 4. lib. 3. tit. 4. — *Verstattet aber derjenige, welcher die Wiederlösung hat, daß das versetzte Gut an andere Oerter gebracht, oder sonsten verwandelt, oder verändert werden möge, so höret die Wiederlösung auf.*

tit. 4. legimus haec verba: *Es mag auch niemand sein Pfand andern versetzen noch verpfänden, bey Straffe der Gerichte.* Verum enim vero, quoniam pacto ex hac dispositione potest effici, paroemiam nostram in pignore excludere? Namque, *an sit licitum*, pignus pignori dare, iam non quaeritur. Quod poenam luat creditor pigneratitius, ad nos nihil attinet; quum hanc ob causam alienatio non sit inualida. Accedit, quod prolatus articulus non nisi de pignoris *oppignoratione* loquatur; nos autem de omni alienatione differamus. Nullo igitur huius auctoris sententia solido innitur argumento; nec obstat quicquam, quo minus verbum: *vertrauen* in contractu pigneratitio vim suam exferat; quoniam debitor reuera confidit creditori, dum pignus eidem tradit. *Fidem vero suam, ubi quis reliquit, ibidem repetito*; ideoque, vt actione pigneratitia directa creditorem conueniat debitor, rei vindicatione vero contra tertium instituta, causa cadat, necesse est 2). Nec quidquam iuuat eum, si vel clausula constituti possessorii contractui fuerit adiecta; quo magis saluam haberet pignoris aduersus quemque persecutionem; quum etiam hoc in casu fidem creditoris secutus sit.

§. XXIII.

2) *Depositum.*

Quid iuris sit circa depositum, videamus. Statutorum nostrorum duos commentatores, si euolueris, apud

ME-

2) adde: AYZER. Progr. de commodati et pignoris secundum iura statutaria comparatione. in opusc. n. n. p. 135.

MEVIUM. ad art. 2. no. 21. apud STEIN. autem. P. 3. p. 118. 123. 125. et alibi, negatam hanc quaestionem deprehendentes. Quasnam vero adducunt hi auctores sententiae rationes? Eam potissimum; in eiusmodi tantum conventionibus, unde iuris et potestatis aliquid nancisceretur accipiens, ita ut rei translatio *huius* causa imprimis facta videretur, regulae nostrae locum esse. Deposito vero, quum deponentis causa maxime iniretur, nec ullum ius circa illud adipisceretur depositarius, hunc quoque, alienata re deposita, domini ius vindicandi excludere, non valere. Quod argumentum me §. XVIII. iamiam refutasse, spero; quare eidem hoc loco superfedeo. Alia tamen, ad suffulciendam opinionem, insuper addit Meuius; me quidem indice, nec maioris momenti. „Custodiae enim, ait, alterius commissum perinde est, ac si detineat deponens.“ Minime gentium! non est idem! statim vero addit, depositarium alienantem furtum committere, nec ad rem furtivam nostrum canonem extendi. Egregie! hypothetis quidem, si vera est: idem esse, ac si rem depositam detinuerit deponens. Sed absit, hoc statuamus; nec opus est, ut in refutatione simus longi. Confidit enim depositario, suamque rem custodiendam huic tradit deponens; ita, ut prior rei depositae fiat possessor naturalis a). Quapropter verum furtum committere nequit; sed potius furtum vsus, interuersionem, perfidiam; adeo-

G 2

a) In art. 1. lib. 3. tit. 3. verbum: *vertrauen* idem est, ac deponere.

que rebus furtiuis perperam accensetur res deposita alienata. Quam vero admittit perfidiam, eam commodatum, pignus, aliaque conventiones quoque recipiunt; neque ex eo, quod in art. 12. lib. 3. tit. 1. „treue Hand, welche durch Untreue verrücket ist“ occurrat, perfidiam et furtum iure iuramenti non differre, sicuti MEVIUS l. c. no. 27. contendere studet, efficitur b). STEIN. l. c. adducit art. vlt. tit. 8. lib. 3. ex quo transfert ea, quae ibidem de Locatione conductione disponuntur, ad depositum. Verum alia est ratio prioris, longe alia posterioris convention-

b) *Treue Hand* et *depositum* minime sunt synonyma. Significatus longe amplioris esse priorem vocem, testatur ill. Dreyer. *von der treuen Hand*. In d. Samml. verm. Abhandl. P. 2. n. 2. Ex genuino enim sensu statutorum, adest *treue Hand*: ubi ab altero, cui res quaedam est tradita, aliquid reddi, vel fieri stipulamur. Quare cum verbo *vertrauen* pari passu ambulare hanc vocem, putarem. Adest Sentent. Senatus l. ub. d. 15. Mai. 1675. In Sachen Paul Borchers wider Hans Schmidt: Daß, da Paul Borchers seinen, Claus Tüchen Hausfrauen geliebten, und von derselben an Hans Schmidt versetzten Becher, wieder haben will, Er Hans Schmidt die an Claus Tüchen habende Forderung völlig bezahlen müsse. In rationibus decidendi n. 5. adducitur: Weil er ex iure iur. auch dagegen diese Wohlthat hat, daß, wenn dieser Becher contra bonam fidem wäre versetzt, oder gar von Abhänden wäre gebracht worden, er, Borchers post dotem mulieris, privilegium ante omnes creditores in bonis des Claus Tüche haben würde. In commodato igitur etiam venit: *treue Hand*; ad quod eandem quoque refert ill. DREYER. l. c. — Ex quibus omnibus apparet, illud Mevii argumentum inane admodum esse.

tionis, (v. §. XXV.) Depositum igitur sine omni dubio eodem iure, quo reliqui contractus prolati, cenferi debet; sed quidnam de eiusdem speciebus dicamus? Sunt, qui putent, in deposito miserabili personae fiduciam non esse electam, quum in periculo, bonis imminente, res cui-libet, primo obuiam facto, obtruderetur c). Sed tamen confidit talem rem deponens depositario; imo omni industria amicum, apud quem deponat, saepenumero eligit; quare, quod depositum sit *miserabile*, generali nostrae thesi non derogat. — In deposito vero irregulari dominium ad depositarium transire, dicendum est; quapropter a tota nostra tractatione est alienum. Rem enim, cuius usum concessit depositario deponens, pro deposita non amplius habetur, sed in mutuum abit; p. art. 2. lib. 3. tit. 3. in fin. verbis: „so ist das keine treue Hand, sondern muss gemahnet werden, als gemeine Schuld.“

Deponens igitur contra depositarium actione depositi debet experiri; contra tertium vero rei vindicationem non habet satuam. Quodsi autem forte soluendo non esset depositarius, statuta nostra concedunt deponenti locum, in concursu, post dotem mulieris, p. art. 12. lib. 3. tit. 1. et art. 2. lib. 3. tit. 3. d).

G 3

§. XXIII.

c) Hanc sententiam quoque sonet: RUMPF. in Diff. cit.

d) v. Viri Magnifici HERM. GEO. BÜNERAU. Reip. patriae Consul. primarii meritissimi, Biblioth. iur. lib. Tit. de commodato. Haec. III, pag. 136. Ad quaestionem Sophiae, Comitissae Lip-pien-

§. XXIII.

3) *Mandatum.*

Secundum saepe prolatum iuris patrii canonem, negandum est, et pernegandum: res, mandatario, intuitu mandati, traditas, ab hoc vero alienatas, a mandante posse vindicari. Veruntamen, si forte non liceret, hoc idem ex art. 1 et 2. deducere; alius tamen non deest expressus textus, scilicet art. 20. lib. 5. tit. 6. e). Verba: *über See und Sand* exempli tantum causa adiecta sunt, quoniam in ciuitate maritima nil saepius euenit, nisi quod res vendendae trans mare vehantur. Ex eo tamen nullo modo restringitur haec dispositio; verum ad omnes res concreditas est transferenda. Neque hoc in dubium vocant iuris lubecensis commentatores. Etenim, intuitu cuiuslibet tertii, res, mandatario traditae, considerandae sunt, tanquam suae; quamuis ad rationes mandanti reddendas omnino sit obligatus. In hac enim conuentione profecto quisquis eligit, cui confidat;

piensis, Senatus Lub. d. 18. Mart. 1647. rem depositam alienatam pro vindicanda declarauit. Quoniam iure nescio. Comitatu forte erga Comitissam crimen est mouendum.

- e) *Gib ein Bürger, oder Gast, einem andern Bürger oder Gast sein Gut mit zu nehmen, über See und Sand, solche zu verkaufen, und damit sein Bestes zu wissen und zu schaffen, derjenige, welchem das Gut eingegeben, ist mächtig damit zu thun und zu lassen, gleich dem seinen: Dann wer ihm das seine vertrauet, muß ihm auch die Rechenschaft vertrauen,*

fidat; quapropter in promptu est illud: *fidem ubi quis reliquit, ibidem repetito!* Omnium igitur mandati specierum eadem est ratio. Quodsi vero merces quaedam, pro operis praestandis, interuenerit, operarum habes locationem conductionem. Nec tamen, uti constat, honorarium quoddam mandati mutat naturam. — Ad rationem autem, quam adducit art. all. si respexeris, haec omnino multo latior est eo, ad quod comprobandum allegatur; quapropter eandem supra §. XV. generali nomine protuli.

§. XXV.

4) *Locatio condictio.*

Rerum immobilium locationi conductioni hoc loco superfedendum esse, non est, quod moneam; res vero mobiles, et operae conductae, iam sunt considerandae.

Ex ipsa vero huius conuentionis natura nihil tam singulare enasci videtur, quo eum in modum ab aliis differat, ut plane diuersum ius recipiat, respuatque canonem nostrum, alioquin fere generalem. Merces enim, ab vno contrahentium, vel pro rerum concessione, vel pro operis circa res traditas praestandis, promissa, tantam non efficit differentiam, ut, ex eo inter partes fidem remoueri, contenderemus. Quid, quod in loc. cond. operarum summa fiducia saepe numero requiratur? Veruntamen hoc non impediuit, quo minus nostrates hanc dicti contractus speciem alio iure voluerint censer; quemadmodum

dum patet ex art. 17. lib. 5. tit. 8. f) quo, rem, opifici traditam, ab hoc alienatam, vindicandi, domino conceditur facultas. Egrege tamen huius dispositionis ratio alii cuidam axiomati, admodum generali, respondet, quod est de mala fide, acquisitionem vitiantem. In hac enim constituitur is, qui talem rem ab opifice accipit, quam scire, vel saltem praesumere potuerit, eandem esse alienam g). Ad omnes vero opifices pertinet hic articulus, nec tantummodo ad sartorem; id quod ex verbis: *oder etwas anders* nec non: *einem Handwerksmann* satis apparet. Cohaeret quodammodo cum hoc articulo praecedens 15. quo sancitur: tali rei, opifici traditae, locatorem tabernae arrestum non posse imponere, in securitatem summae,

f) *Verdingt einer Kleider, oder etwas anders, einem Handwerksmann zu machen, und derselbige verkaufft, oder versetzt das Zeug, welches er bearbeiten soll, so ist der neher dabey, welchem das Zeug geböret zu bleiben, dann derjenige, dem es verkaufft oder versetzt worden, und darff demjenigen, bey welchem er sein Zeug findet, nicht mehr als das Machelohn, soviel er daran verdienet, bezahlen.*

g) Conf. W. V. WIESE. *Samml. jurist. Abhandl. Rost. 1785. pag. 203. seqq.* Qui distinctionem avertit, vtrum opifex ipse cum eius modi rebus mercaturam exerceat, an minus. Posteriore casu malam fidem ex parte tertii possessoris, ideoque articuli nostri dispositionem cessare, contendit. Veruntamen mala fides, a possessore admissa, nequiquam vnica videtur esse huius legis ratio; quam statutorum conditores ad id quoque sine dubio respererint, quod opificis persona non semper eligi queat; ita, vt dominus extra culpam sit.

mae; ea maioris, quam constituit merces, operis praestitis ab opifice iamiam acquisita. Fauent enim leges ei, qui rem quandam elaborandam tradidit, quoniam persona opificis saepenumero eligi nequit. — Iam vero alia quoque datur locatio conductio operarum inter herum et ministrum, mercatorem et infitorem, aut proxenetam, in qua, quid iustum sit, quaeritur. Et vero intuitu ministri, res domini alienantis, expressum habemus textum in art. 5. lib. 3. tit. 6. *h*) situm, quem breuissimis exponere studebo. Ex duabus autem periodis constat articulus noster; quarum in priore expresse domino datur facultas, a venditione, per ministrum facta, recedendi; nec minus in verbis, paulo post subsequentibus, de ministro, ad praestandam euictionem obligato, est sermo. Neque vero his immoror, quoniam huc non apprime spectant; merito tamen exinde colligimus, dominum rem, dicto modo alienatam, vindicare omnino posse. Id quod in altera periodo confirmatum esse, cernimus; quum, inuulidi quid, ratione domini, ministrum peragere, vbi lusu sui vel pignori supponit domini non consentientis bona, his verbis sancitum sit. Et vero distinguendum esse vide-

b) Verkauft ein gemieteter Knecht seines Herrn Gut, wil denn sein Herr den Kauf nicht halten, und der Knecht schweren würde, dass er solch gekauft Gut nicht gewehren könnte, wegen seines Herrn, so bleibet er ohn Anspruch und Schaden. Es kann auch kein Diener seines Herrn Gut verspielen, oder auch versetzen, ohn des Herrn Wissen und Willen,

detur, vtrum minister vendiderit rem, tanquam domini, an potius tanquam suam, cum animo totum lucrum sibi habendi. In posteriori casu adest furtum domesticum, adeoque res furtiva, in qua, quid iuris sit, iam habemus cognitum. Prius vero si contigerit, ipso iure minime nulla est eiusmodi alienatio, a ministro facta, quum nihil obsit, quo minus sit valida, si quidem domini rati habitio eidem subsequatur. Adest quoque obligatio ex parte ministri contrahentis erga alterum, quoties dolo hunc decept, ad interesse praestandum. Verum haec sufficient, ideoque in huius dispositionis nunc inquiramus rationem, quam in eo sitam esse, haud aegre intelligimus, quod iniquissimum foret, atque domesticae securitati valde repugnaret, si res, per ministrum perperam alienatas, vindicare prohiberetur dominus; quum hic nequeat, quin illi de rebus suis quomodocunque faciat disponendi potestatem; ideoque quasi *cogatur*, res suas illi confidere; quarum tamen singularum non semper accedit traditio; sicuti fit in aliis contractibus. Nullius igitur culpa est reus, quam tamen in domino adesse volunt leges nostrae, quoties secundum canonem: *ubi fidem tuam reliquisti* cet. iudicari eum debere, iubent *id*. E contra tertius possessor in mala fide saepenumero constitutus est, quoniam a ministro rem quandam accepit, quam ad domi-

id Famulus res domini subtrahere, atque sub spe rati habitiois, ex parte domini subsecuturæ, alienare potest; ad quem casum quoque respexisse videtur art. all.

dominum pertinere, ex ipsa tradentis apparet conditione.

Vtrum vero hic articulus, secundum expressa verba, ad famulum domesticum s. seruum conductitium sit restringendus, an potius ad infitiores s. factores mercatorum extendendus, quaeritur? Negant hoc posterius STEIN. P. 3. p. 222. et MEVIUS, a h. art. no. 14. 15. quoniam de ministro, seu famulo conducto sola sit mentio. Ratione vero infitorum et factorum non modo ex art. 20. lib. 5. tit. 6. ad §. praec. all. eiusque verbis: *Dann wer ihm das seine vertrauet, muss ihm auch die Rechenschaft vertrauen*, verum ex generalibus etiam illis, supra adductis, iuris nostri thesibus, diremtio litis petenda est. Idem dicendum est de proxenetis, quibus mercatores res vendendas confidunt. Qui contractus omnes locutione: *treue Hand* haud aegre complectuntur.

De rebus mobilibus locatis conductis generalem nullam inuenies statutorum dispositionem; particularem tamen intuitu naui tradit art. 2. lib. 6. tit. 4. h). Saltim de locat. cond. temporaria loquitur hic art. qua inita, nauis alienatio, ratione locatoris, est inualida. Hic enim eidem stare non tenetur; nec solam actionem personalem contra conductorem habet saluam; verum potius rei vindicatione repetit nauem locatam. Licetne vero, quae de hac rerum mobilium specie disponuntur, ad omnes alias quoque transferre? Diuersa omnino sunt admodum negotia marina a terrestribus; tamque singularia circa naues sancita deprehendimus, vt harum plane alia, ac reliquarum rerum mobilium, ratio esse videatur. Exemplo sit totus tit. 4. all. Etenim mercaturae, reique nauticae commodum sua propria postulat iura, ad quae sine

H 2

du-

k) Heuetz einer ein Schiff auf eine gewisse Zeit, der kan dasselbige weder verpfänden, verkauffen, noch etwas anders damit thun, das es kräftig sey n köne; — —

dubio quoque pertinet, quod navium mercatoribus omni tempore saluum sit dominium; quo magis earum ope merces alibi transiici, sibi que a peregrinis oris adferri, curare possint. Quae quidem ratio, ex ipsa rei natura inde petita, non quadrat ad omnes alias res mobiles; nec in vlllo iuris nostrri articulo R. V. generali nomine locatori conceditur. Quibus ita comparatis, equidem, saluo meliori, affirmarem, eiusmodi articuli nostrri extensionem interpretationem admitti non posse; ideoque, secundum strictum nostrum ius, rem locatam, praeter navem, a conductore alienatam, a tertio possessore minime vindicari *l.* Uterque enim iuris patrii canon ab hoc locatori potest opponi; quum locator conductoris fidem omnino sit secutus. — Quid vero praxis, quid aequitas iubeat, plane alia est quaestio. Etenim durum videtur statuere, locatori personam, cui confidat, semper esse eligendam; quoniam, eiusmodi conductorem si forte non inuenerit, rem suam, tanquam inutilem, apud se retinere cogitur; nec lucrum exinde speratum capit. v. STEIN. P. 3. pag. 119. et 273. — Haec fere sunt, quae circa locationem conductionem in medium proferenda haberem; quamvis supersint multa, tractatu dignissima, intuitu huius contractus, nec a nostro sine aliena; quae tamen, pro spatii ratione, praetermittenda sunt *m*).

Iam vero ultimo loco reliquarum quoque conventionum dominii non translatiuarum quaedam iniicienda est mentio; societatis scilicet, atque contractus aestimatorii

l) Ad res vero, quae ad navem pertinent, nec non ad eas, in quibus eadem venit legis ratio, ac in nave; recte extendi articulum nostrum, non est, quod moneam.

m) Statuta Rostochiensia expresse sanciunt, paroemiam nostram ad hos quatuor contractus dom. non transl. pertinere: Art. 4. P. 13. tit. 2. verb. „nicht allein bey dem Ausleihen, sondern auch bey dem *deposito, mandato, pignore und locatione*“ etc.

torii n). Socii autem, nisi communionem honorum vniuersalem forte iniuerint, eodem, quo deponentes et mandantes, iure vtuntur; si quidem alter alterius custodiae rem suam demandauerit. In contractu vero aestimatorio generales iuris nostri theses, de re alteri confisa, sine dubio quoque veniunt; quapropter tradens, nisi actionem ex contractu, contra eum, cui res vendendas tradidit, instituendam, nullam aliam habet saluam.

§. XXVI.

Specialiora quaedam proferuntur.

Habeo, quas adhuc subiiciam, nonnullas quaestiones; Etenim quaeritur:

1) An Domino *in subsidium* tamen concedenda sit R. V. si quidem actione personali, aduersus compaciscentem instituta, rem suam, vel eius aestimationem, ab hoc ipso, quoniam forsitan non est soluendo, nequeat reuocare? — Id quod iure negat MEVIUS, ad art. 2. no. 31. quoniam in art. 1. et 2. atque art. 9. lib. 3. tit. 4. generali nomine denegatur domino R. V. Neque minus ex eo contrarium luculenter apparet, quod, illud si statueremus, eluderetur saepissime regularum nostrarum prudentissima ratio, possessorum nempe contra quemque securitas. In compensationem vero damni, domino exinde allati, quod a debitore, bonis cello, rei aestimationem excutere nequeat, post dotem mulieris locum in concursu ipsi concedunt leges art. 12. lib. 3. tit. 1. Hoc enim beneficium in eos conferunt statuta, qui in eiusmodi conventionibus, quas verbis: *treue Hand*, complectuntur, decepti sunt. Quae verba, quam prolixi sint significatus, supra ad §. XXIII, ostendere studui.

H 3

2) An

*) Secundum veriolem sententiam, in hac conventionione ad accipientem non transit dominum. conf. Viri Perill. Car. Fried. WALCH. Centouers, iur. ciu. pag. 409.

2) An *retorqueri* possit ius nostrum? quaeritur. Et profecto negandum est. Quodsi enim Lipsienses, qui apud se nostro iuris instituto non utuntur, ex eo, quod secundum illud Labecae iudicentur, Lipsiae contra Lubecenses vellent hoc idem retorquere: invalidi quid sine dubio conarentur. Etenim retorlio ubi locum sibi vindicat, ibi ut adsit ex parte eius, contra quem exercetur, ius iniquum, in peregrinos statutum, necesse est. Id vero non constituunt notae illae paroemiae, quum etiam nostri ciues inter se, tanquam perpetuas normas, easdem obseruent, neque idcirco in odium peregrinorum sint inuentae. Quapropter, quod ratione ipsorum ciuium aequum esse censetur, ratione peregrinorum iniquum esse, adeoque retorqueri posse, perperam statuitur o).

3) Quum mobilia offibus inhaereant, regulaeque nostrae ad res mobiles tantum vim suam exerant: duo Lubecenses, in foro alieno degentes, secundum easdem quoque iudicari recte affirmatur. Ceterum quaeuis conventio sequitur leges eius fori, sub quo quidem inita est; neque ius possessoris ex statutorum nostrorum beneficio statutorum nostrorum beneficio quaesitum, resolui imposterum potest. Quam ob causam in alieno foro R. V. non reuiviscit p).

4) Quae de rei vindicatione disposita sunt, ea ad actionem in rem publicianam eo magis transferuntur, quum de infirmiore possessoris iure ex verbis art. 2. *sonsten bleibt, der es gekauft, oder an sich gebracht, neher dabey* cet. nullus sermo esse possit. Sic quoque utilis R. V. ex aequitate quadam a legibus concessa, in iisdem casibus, quibus R. V. ipsa, exultat.

§. XXVII.

o) conf. Riccius. von Stadtgesetzen. Sect. 19.

p) Conf. WIESE. I. c. pag. 218. sqq.

§. XXVII.

Quid? si ab eo res alteri sint traditae, qui inualide circa easdem disponit?

Nullum in praecedentibus respectum ad *statum domini*, rem suam tradentis, habuimus; verum potius simpliciter statuimus, hunc contractus cum altero *valide* inire, suasque res accipienti confidere posse. Aft autem, si eiusmodi iura domino non competunt, nonne nihilo secius contra eundem, et eos, quorum interest, locum sibi vindicant canones nostri? Ad quam quaestionem priusquam respondeamus, quaenam, circa denegatam contrahendi facultatem, in statutis nostris sunt disposita, videamus. Cuius rei exempla sistunt:

1) De minore, art. 6. lib. 1. tit. 7. 2) De vxore oppignorante, et alienante, art. 1. lib. 1. tit. 10. et art. 3. lib. 2. tit. 2. 3) De alienatione bonorum hereditariorum, art. 6. lib. 1. tit. 10. 4) De moribundo obaerato, in fraudem creditorum contrahente, art. 3. lib. 3. tit. 1. — Hoc quidem primum omnium certissimum est, verba in art. 2. lib. 3. tit. 2. sub initio prolata: *Ein jeglicher sehe wohl zu cet. ita accipienda esse, vt subintelligamus: Quisque, qui circa res suas disponere valet.* Deinde, si his adductis exemplis paucis immoramur, facile perspiciamus: impuberum atque minorum pacta, sine tutoribus atque curatoribus inita, quatenus iisdem laeduntur, esse inualida, secundum expressa verba art. 6. all. *das ist zu Rechte unkräftig.* Ex contractu vero, ipso iure nullo, ad tertium possessorem haud quicquam iuris transire potest; nec igitur illud, quod statuta verbis: *neher dabey bleiben* comprehendunt. Hoc idem dicendum est de vxore, absque curatore alienante, aut oppignorante; nec minus de eo, qui bona hereditaria, quae in *speciebus* quoque consistere queunt, alienat sine hereditum consensu. Ex debitoris moribundi bonis, si quocunque modo ad tertium possessorem quidquam peruenerit,

rit, in art. 3. all, rei vindicatio creditoribus conceditur verbis: *solches alles soll wiederum den Creditoren zu Gute eingebracht werden.* Quare paroemiae nostrae contra hos omnes perperam ac inaniter allegantur; nec defunt vindicantibus replicae, ex ipsis illis iuris patrii articulis depromptae. Quam *concreditae* sint tutoribus et curatoribus res pupilli et minoris, horumque consensum suppleuerit magistratus: recte ex eo colligimus, regularum nostrarum optimum usum venire, si quidem tutores et curatores traderint alteri res concreditas, atque imposterum tertius possessor eas fuerit consecutus. Ad damnum vero refarcendum, minoribus et pupillis competit actio aduersus curatores et tutores; imo in subsidium aduersus magistratum. Restitutio vero in integrum, quamuis ex iure romano iis competat, nullum iisdem praecipuum commodum affert, quoniam, sicuti supra §. II. vidimus, ei tamen, contra quem laesus restituitur, pretium datum est refundendum. Hoc vero si fiat ex parte domini, spreto omni restitutionis in integrum beneficio, rem a tertio possessore posse reuocari, ex §. V. iamiam habemus cognitum.

En igitur ea, quae, pro temporis ac spatii ratione, in medium erant proferenda. Multas patrii iuris prouincias in transitu quasi peruagatus sum; nec eo secius latus insuper patebat differendi campus. Multos forsitan admisi errores, quibus tam imperitia, quam audacior quaedam statutorum interpretatio ansam potissimum praebuerint. Ceterum, quidquid inest huic qualicumque specimini academico, ampla tamen laboris praemia tulisse mihi videor, si ordine quodam congruo rerum proferendarum quali molem forte digesserim; quam ob causam, post multa praeclara, de themate pertractato conscripta, me quidem acta egisse, non crederem.

Zella, P. 1790-1800

ULB Halle
004 512 12X

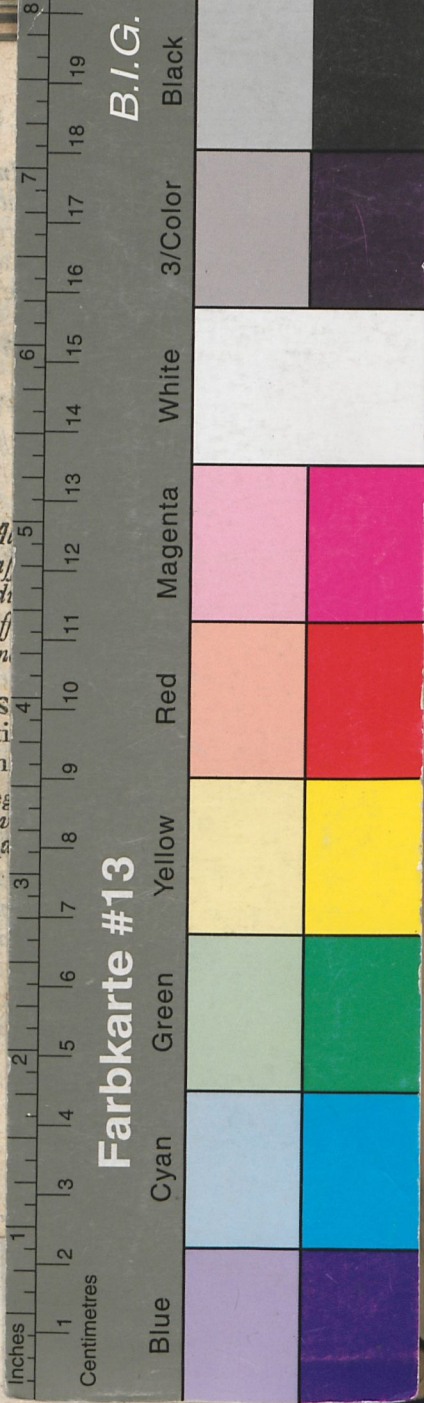

3

f
h.

Farbkarte #13

B.I.G.

1794, 1 11 7
22 10

DISSERTATIO INAUGURALIS.
DE
REI VINDICATIONE
JURE LUBECENSI ARCTIS ADMODUM LIMITIBUS
CIRCUMSCRIPTA

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO DUCE AC DOMINO
DOMINO
CAROLO AVGVSTO
DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE
ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO THVRINGIAE REL.

EX
DECRETO ILLVSTRIS IVRISCONSVLTORVM
ORDINIS

PRO
SVMMIS IN VTROQUE IURE HONORIBUS
RITE CONSEQUENDIS

DIE V. APRIL. MDCCCLXXXIII.
PVBLICE DEFENDET

A V C T O R
CAROLUS GEORGIUS CURTIUS
LUBECENSIS.

L E N A E,
EX OFFICINA FIEDLERIANA.

